

Silje Aagaard

Identitet og historiebevissthet ved Museu d'Historia de Catalunya

En historiebruksanalyse

Masteroppgave i Historie - femårig lektorutdanning

Veileder: Jan Frode Hatlen

Trondheim, mai 2018

Silje Aagaard

Identitet og historiebevissthet ved Museu d'Historia de Catalunya

En historiebruksanalyse

Masteroppgave i Historie - femårig lektorutdanning
Veileder: Jan Frode Hatlen
Trondheim, mai 2018

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske studier

Forord

Først og fremst vil jeg rette en stor takk til min veileder Jan Frode Hatlen. Takk for at du kom med idéen til denne oppgaven og takk for at du har vært oppmuntrende og inspirerende, for ikke å nevne tålmodig.

Takk til lektor historie kull 2012 og andre studievenner for godt klassemiljø og motivasjon til oppmøte gjennom de fem første årene. En ekstra takk til Ingeborg for det sjette året. Livet på gården ville ikke vært like morsomt uten deg.

Takk til Trondheimsgjengen for et liv utenfor studiene. Takk til Silje og Guro fordi dere alltid heier på meg. Takk til Marie, Lene og Eline for gode vennskap og for tilbakemeldinger på deler av oppgaven.

Takk til forhenværende og nåværende beboere i OTG35. Takk til Astrid for å være det mest omtenkssomme mennesket jeg kjenner, noe som har vært godt å ha i denne prosessen. Takk til Anders for å ha lest hele oppgaven, og Steinar for å ha lest gjennom deler av den, og begge to for mange gode innspill både i denne prosessen og livet generelt. Takk til Hilde og Liv Marit for å ha vært der for meg både på gode og dårlige dager det siste året og for å ha latt meg slippe svært billig unna med husvasken.

Takk til Carl Richard som alltid finner noe positivt i alt. Det har betydd utrolig mye for meg.

Takk til lillebror Joachim som har vist meg at man får til det man vil. Og sist, men ikke minst fortjener mamma og pappa en stor takk for alltid å ha latt meg gå min egen vei, for å ha vært mine faste støttespillere og for å ha holdt ut med meg lengre enn lånekassen.

Silje Aagaard

Trondheim 15.05.2018

Innholdsfortegnelse

Forord	i
1.0 Introduksjon	1
1.1 Problemstilling	2
1.2 Empiri: Det nasjonalhistoriske museet i Catalonia	3
1.2.1 Generelt om museet.....	3
1.2.2 Om utstillingen.....	4
1.3 Teori og metode: instrumentell historiebruk og nasjonsbygging i Catalonia	6
1.3.1 Historiebruk og museets rolle i samfunnet.....	7
1.3.2 Historiebevissthet	9
1.3.3 Kollektiv identitetsdannelse	11
1.3.4 Nasjoner og nasjonalisme	12
1.4 Tidligere forskning	15
1.4.1 Nasjonsbygging og nasjonalisme i en nasjon uten stat	15
1.4.2 Den katalanske fortellingen og historiebruk i Catalonia	16
1.5 Metode	17
1.5.1 Analysemodellen.....	17
1.5.2 Analysemodellen i praksis: vurderinger og valg.....	18
1.6 Struktur	20
1.7 Relevans for læreryrket	21
2.0 Kulturelt mangfoldig historiebevissthet	22
2.1 Mangfold som resultat av migrasjon og kulturmøter	22
2.1.1 Første epoke: migrasjon og kulturmøter i den katalanske prehistorien.....	22
2.1.2 Andre epoke: migrasjon til det industrialiserte Catalonia.....	25
2.1.3 Tredje epoke: migrasjon til mulighetenes land	26
2.1.4 Fjerde epoke: "Somos más, más diversos y más viejos"	27
2.2 En enhet basert på mangfold	28
2.4 Oppsummering	28
3.0 Språk	30
3.1 Språkets funksjon i nasjonsbygging	30
3.2 Kontinuiteten	31
3.3 Bakgrunnen for det katalanske språkets sterke rolle	32
3.3 Oppsummering	35

4.0 Det katalanske selvbildet	36
4.1 En offisiell katalansk fortelling.....	36
4.2 Innovatøren.....	38
4.3 Estetikerens.....	40
4.4 Oppsummering.....	41
5.0 Offerrollen	42
5.1 Svakheter og maktesløshet som identitetsdannende materiale.....	42
5.2 Martyrer blir til nasjonale symboler, 1640-1714.....	43
5.2.1 Els segadors.....	44
5.2.2 Tapende helter	45
5.3 Undertrykkelse og tap av selvstendighet, 1936-1950	46
5.3.1 Fanget av bildene og krigen	47
5.3.2 La escuela	47
5.3.3 Ledende overskrifter.....	48
5.4 Catalonia reiser seg igjen, 1980-2007	49
5.4.1 Reflektert visualitet	49
5.6 Oppsummering.....	50
6.0 Avslutning.....	52
Bibliografi	54
Litteratur.....	54
Nettsteder.....	56

1.0 Introduksjon

30. oktober 2017 ble det utstedt arrestordre på Carles Puigdemont, som kun få dager tidligere hadde vært Catalonias folkevalgte regionspresident. I tillegg ble det tatt ut tiltale mot 24 andre katalanske politikere som var en del av Puigdemonts regjering. Per dags dato sitter ni av dem i fengsel, syv lever i eksil og ni er løslatt, syv av dem mot kausjon. Tiltalene gjelder opprør, misbruk av offentlige midler og ulydighet.¹

Spanias politiske historie er preget av sentralisme, nasjonalisme og separatisme. Fra 1976 har Kongeriket Spania bestått av 17 autonome regioner og to autonome byer. I enkelte av regionene har det vokst frem nasjonalistiske bevegelser hvor tilhengerne identifiserer seg som del av en nasjon i staten Spania, og de fremmer dermed også et ønske om fullstendig løsrivelse eller større grad av autonomi. Catalonia er en av disse. Etter flere aggressive fremstøt i selvstendighetskampen de siste tre årene ble Catalonia fratatt sin autonomi 27. oktober 2017 av nåværende statsminister i Spania Mariano Rajoy, ved bruk av artikkel 155 i den spanske grunnloven.² Avgjørende for dette utfallet har vært at Artur Mas, katalansk regionspresident 2010-2016, og Puigdemont, har avholdt folkeavstemninger om selvstendighet og erklært Catalonia for selvstendig ved flere anledninger, på tross av at dette strider mot den spanske grunnlovens artikkel 2, som lovfester Spania som én enhet.³ En viss støtte i den katalanske befolkningen er ikke til å komme utenom. Meningsmålinger gjort av det katalanske meningsmålingsinstituttet Centre d'Estudis d'Opinió (CEO) viste at det mellom 2006 og 2013 foregikk en gradvis økning i antall personer som anså seg selv som kun katalanske.⁴ Den samme økningen ser man i antallet som ønsket en suveren katalansk stat i 2014.⁵ Situasjonen i Catalonia i dag og valgresultatene fra oktober og desember 2017 verifiserer at denne økningen er reell og absolutt aktuell.⁶

---

¹ Guiomar del Ser. "Los rostros del procés". *El País*. Hentet fra <<https://elpais.com/especiales/2017/referendum-independencia-cataluna/quien-es-quien/>>, sist aksessert 13.05.18 kl 15:13.

² La Moncloa. La constitución española de 1978. Artículo 155 i Título VIII, capítulo III "De la organización territorial del Estado". Hentet fra <http://www.lamoncloa.gob.es/espana/leyfundamental/Paginas/titulo_octavo.aspx>.

³ La Moncloa. La constitución española de 1978. Artículo 2, "Unidad de la Nación y derecho a la autonomía" i Título Preliminar. Hentet fra

<http://www.lamoncloa.gob.es/espana/leyfundamental/Paginas/titulo_preliminar.aspx>.

⁴ Clua i Fainé. "Identidad y política en Cataluña: el auge del independentismo en el nacionalismo catalán actual" nr. 19 (2) i *Quaderns-e de l'Institut Català d'Antropologia*, Barcelona 2014: 86.

⁵ Johannes Nymark, *Draumen om Catalonia*, Oslo 2015: 203.

⁶ Tiril Mettesdatter Solvang. 2017, 2. oktober. "Presidenten kan ikke hevde dette er en legitim folkeavstemning". *NRK*. Hentet fra <<https://www.nrk.no/urix/statsviter-espen-barth-eide-mener-ikke-den-katalanske-folkeavstemningen-en-legitim-1.13714620>>, sist aksessert 11.05.18 kl 18:43.

1.1 Problemstilling

Catalonia er en nasjon uten stat.⁷ For at en slik type fellesskap skal kunne opprettholdes og utvikles krever det at den katalanske befolkningen kjenner til og har kunnskap om de båndene som knytter akkurat dem sammen, fremfor noen andre, især Spania som helhet. Det vil si at de må ha en kollektiv nasjonalhistorisk bevissthet og aktivt ta del i den samme kollektive identiteten.⁸ Denne masteroppgaven vil i lys av dette besvare følgende problemstilling:

Hvordan konstrueres katalansk identitet og historiebevissthet ved Catalonias nasjonalhistoriske museum Museu d'Historia de Catalunya?

Museu d'Historia de Catalunya ble grunnlagt med det formål "å bevare, vise frem og spre Catalonias historie som kollektiv arv, og forsterke katalanske innbyggers identifikasjon med nasjonal arven", som det heter i de grunnleggende vedtektene til museet.⁹ Konfrontert med en virkelighet som består av et stadig mer diversifisert katalansk samfunn i en globalisert og sammenvevd verden, er museet, innenfor åpne geografiske, politiske, økonomiske og kulturelle rammer, et sted for å samle det kollektive katalanske minnet, et rom for debatt og refleksjon og et verktøy for informasjon og bevisstgjøring. Museu d'Historia de Catalunya er et museum for samfunnet og i samfunnet.¹⁰ En analyse av historiebruken ved dette museet er en god innfallsvinkel i denne undersøkelsen for å få en forståelse av den katalanske nasjonalismen, i tillegg til den politiske rollen museet har gjennom vedtektene og det å være en statlig institusjon.

Museer er institusjoner tett knyttet til historiefaget og er ofte i besittelse av store mengder gjenstander og kildemateriale fra fortiden. I tillegg til å gjøre en utvelgelse av gjenstander og tolke kildematerialet er deres jobb å formidle historien på en nyttig og forståelig måte som gir mening for de besøkende.¹¹ Siden midten av 90-tallet har museene offisielt inntatt en rolle som utdannende institusjoner,¹² men det finnes, på tross av dette, lite forskning i et museologisk perspektiv, og enda færre med historiebruk i fokus.¹³

---

⁷ Kenneth McRoberts, *Catalonia: Nation Building Without a State*, Oxford 2001: 2.

⁸ Timothy Baycroft, *Nationalism in Europe 1789-1945*, Cambridge 1998: 3-5.

⁹ Museu d'Historia de Catalunya. "Missió del museu", hentet fra <<http://www.mhcat.cat/content/view/full/73>>, sist aksessert 10.05.18.

¹⁰ Museu d'Historia de Catalunya. "Precentació", hentet fra <<http://www.mhcat.cat/content/view/full/11076>>, sist aksessert 10.05.18.

¹¹ Anders Florén og Henrik Ågren, *Historiska undersökningar*, Lund 2006: 70.

¹² Eilean Hooper-Greenhill, *Museums and education*, London 2007: 3-8.

¹³ Anita Maurstad & Anne Hauan, *Museologi på norsk: universitetsmuseenes gjøren*, Trondheim 2012: 20-21.

1.2 Empiri: Det nasjonalhistoriske museet i Catalonia

1.2.1 Generelt om museet

I det som opprinnelig ble bygget som kommersielle industrielle varehus på 1880-tallet ved havneområdet i Barcelona sentrum, finner vi i dag Museu d'Historia de Catalunya (heretter omtalt som MHC). MHC ble åpnet i 1996 på oppdrag fra Gobierno de la Generalitat de Catalunya¹⁴ og beliggenheten, med sine grøntarealer, utsikt over havet, restauranter og kaféer, gjør det attraktivt å oppsøke museet både for lokalbefolkningen og turister. Den permanente utstillingen om den katalanske historien fra tidenes morgen og frem til 2007, som denne oppgaven vil analysere, er fordelt mellom andre og tredje etasje.

Det å huse en historisk utstilling i en historisk bygning har sine fordeler og ulemper. Arkitektonisk har MHC løst det godt. Ved å ha tatt vare på murveggene og den enkle industrielle konstruksjonen, er bygningens preg av den tidligere funksjonen som varehus ivaretatt og fortsatt godt synlig. Fordi handel og industri har spilt en sentral rolle i katalansk historie, noe som også kommer frem i utstillingen, kan bygningen i seg selv sies å inneha identitetsskapende funksjoner.

På tross av at antall besøkende ved museer i Catalonia har vært stabilt siden 2009, har MHC opplevd et synkende antall besøkende totalt sett.¹⁵ Museet selv mener bakgrunnen for dette kan være lite eksponering, at den permanente utstillingen begynner å bli gammel og at internett på mange områder har gjort at det mennesket som tidligere fysisk måtte oppsøke informasjon er mindre vanlig.¹⁶ En rapport om museumsbesøk i Catalonia 2009-2013 utarbeidet av La Generalitat de Catalunya, Departament Cultural, konstaterer imidlertid at 1,1 millioner elever, av 1,5 millioner mulige, i Catalonia, har besøkt ett eller flere museer. På grunnlag av dette hevder de at museumsbesøk er en viktig ressurs også i det katalanske utdanningssystemet.¹⁷ På tross av at besøkstallene har sunket er utdanningsinstitusjonene med andre ord fortsatt flittige brukere av museer som kilde til læring.

---

¹⁴ Den utøvende makten i Catalonia. Består av et parlament, en president og en regjering.

¹⁵ Generalitat de Catalunya. "2016. Visitants (per ordre de nom del musu)" i *Estadístiques de públic de museus*, hentet fra <http://cultura.gencat.cat/ca/departament/estructura_i_adreces/organismes/dgpc/temes/museus/Dades-de-museus-i-col_leccions/estadistiques_de_museus_70_pdf/>, sist aksessert 10.05.18.

¹⁶ Personlig kommunikasjon med guide ved MHC.

¹⁷ Generalitat de Catalunya. "Els museus i les colleccions a Catalunya" nr. 10 i *Dades culturals*. Hentet fra <<http://dadesculturals.gencat.cat/ca/detalls/publicacio/10-museus-i-coleccions-catalunya>>, 2014: 7.

1.2.2 Om utstillingen

Utstillingen er formidlet kronologisk og den overordnede inndelingen i *perioder* er som gjengitt under:

DE LA PREHISTÒRIA AL SEGLE VIII - Les arrels	FRA PREHISTORIEN FREM TIL 700 - Røttene
SIGLOS VIII AL XIII - El nacimiento de una nación	ÅR 700 - 1200 - En nasjons opprinnelse
SIGLOS XIII A XVI - Nuestro mar	ÅR 1200 - 1500 - Havet vårt
SIGLOS XVI AL XVIII - En la perifería del imperio	ÅR 1500 - 1700 - En del av imperiets periferi
SIGLOS XVIII A XXI - Vapor y nación	ÅR 1700 - 2000 - Damp og nasjon
DEL 1900 AL 1939 - Los años eléctricos	FRA 1900 TIL 1939 - De elektriske årene
DE 1940 AL 1980 - Derrota y recuperación	FRA 1940 TIL 1980 - Ødeleggelse og gjenopprettelse
Catalunya.cat: Un retrato de la Cataluña contemporánea, 1980-2007	Catalunya.cat: Et portrett av det moderne Catalonia, 1980-2007

Hver periode er delt inn i en direkte informativ del og en visuell/aktiv del. Den direkte informative delen består av *informasjonsplakater* som er organisert i to nivåer, et nummerert nivå, som jeg videre vil omtale som *kapitler*, sortert kronologisk, og et bokstavert nivå, som jeg videre vil omtale som *temaer*, som i hovedsak er sortert tematisk, men også kronologisk der det er hensiktsmessig. Alle kapitlene og temaene har titler som jeg vil referere til i analysen. Hvert kapittel starter med et sammendrag av det som vil bli presentert i temaene og fungerer dermed som en innledning. Besøkende gis dermed frihet til å velge mellom å lese kun sammendragene gjennom hele utstillingen, eller de kan målbevisst oppsøke et bestemt tema. Informasjonsplakatene består av omtrent hundre ord som forteller mer detaljert om en hendelse, en person, en gjenstand, eller lignende, for å gi en dypere forståelse av kapitlets innhold.

Fotografier, videoer, tegninger, kart, små utdrag av tekst, autentiske gjenstander, modellerte gjenstander og lignende, utgjør et *visuelt teppe* på veggen i bakgrunnen av informasjonsplakatene. Det bør bemerkes at alt av tekst som tilhører det visuelle teppet er på katalansk, noe som medfører at informasjonen som ligger her er mindre tilgjengelig enn resten av utstillingen for ikke-katalanske besøkende. Med jevne mellomrom er det visuelle teppet og raden av informasjonsplakater brutt til fordel for et tema fremstilt i en *nisje*. De fleste er utført som tablåer oppsatt med dukker, mens enkelte kun formidler omgivelser. Nisjene er ikke ment for å aktivisere den besøkende fysisk, men fungerer som visuelle variasjoner i en ellers statisk informasjonsflyt. Fordi de ikke er en del av det bokstaverte nivået vil de i analysen refereres til med *nisje*, kapittel og tittel.

Med nummereringen og bokstaveringen på informasjonsplakatene er rekkefølgen i utstillingen tydelig markert for den besøkende. Denne satte stien følger bygningens yttervegg, men er i tillegg, enkelte steder, utvidet med pirer av permanente skillevegger. Den aktive/visuelle delen av utstillingen er plassert i det resterende utstillingsarealet, det vil si

langs veggen som går rundt det åpne arealet midt i bygningen og ellers på gulvet. Denne består av installasjoner, som den besøkende kan studere for å få et ikke-tekstuel inntrykk av temaene, i form av en video, en detaljert modell av et hjem i fullstørrelse eller mindre modeller av båter, kirker og lignende. I tillegg finnes også installasjoner som den besøkende aktivt kan ta del i, slik som kart med små lamper som aktiveres ved å trykke på ulike knapper, skap som kan åpnes, kiosker med laminerte avisforsider og gjenstander man kan ta på, løfte eller flytte rundt.

Man kan aldri stoppe nedbrytningsprosessen til en museumsgjenstand, da dette skjer naturlig, men man kan påvirke den gjennom ikke å utsette den for unødvendige påkjenninger som temperatur, lys og berøring. Dette er elementer som i tillegg til å være nødvendige for gjenstandenes del også kan styre den besøkendes oppfattelse av utstillingen og dens innhold. Kalde rom kan gi en assosiasjon av å være alene og lite lys kan gi en følelse av nedgangstid. Ikke å kunne ta på gjenstandene vil medføre at historien føles fjern og mindre innbydende. Ved MHC er opplevelsen som besøkende gjennomgående noe kjølig, og har derfor ingen betydning for oppfattelsen av utstillingen. Det er derimot rimelig å hevde at lyssettingen er brukt bevisst og dermed påvirker stemningen og fokuset. De mørklagte rommene består av fortellinger om nedgangstid og de lysere rommene representerer oppgangstid. Hva berøring angår har MHC skapt en fin balanse. Originale gjenstander er satt i monterer som en del av det visuelle teppet bak gjerdet informasjonsplakatene henger på. En kombinasjon av at gjenstandene er godt opplyst uten at dette skaper gjenskinn i glasset eller andre sjenerende effekter, som skygge og at avstanden mellom gjenstanden og den besøkende er svært liten, gjør at man ikke får følelsen av utilgjengelighet. Samtidig bidrar den aktive/visuelle delen av utstillingen også til dette inntrykket.

Den informative delen i utstillingen ved MHC består av flere hundre informasjonsplakater. Dette er fordi museumsutstillingen i dag skal være tilgjengelig for alle, og ord spiller da en viktig rolle i å forklare hva det er den besøkende observerer.¹⁸ Det språklige aspektet ved utstillingen må derfor ikke glemmes i analysen. I en samtale med et annet menneske ansikt til ansikt vil man ha mulighet til å styre samtalen i ulike retninger basert på samtalepartnerens reaksjoner og bidrag til samtalen.¹⁹ For å nå gjennom med budskapet må informasjonsplakatene derfor styre "samtalen" i riktig retning gjennom å være svært tydelige. I den forbindelse er språklige grep som gjentakelse, overdrivelse,

---

¹⁸ Ole Strandgaard, *Museumsbogen. Praktisk museologi*, Højbjerg 2010: 315.

¹⁹ Jan Svennevig, *Språklig samhandling, innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse*, Oslo 2009: kap 3, 159.

underdrivelse, formuleringer og ordbruk essensielle. Negativt ladede ord er et konkret eksempel.²⁰ Ulike virkelighetsbilder dannes dermed gjennom tekstene, noe som kan få politiske og ideologiske konsekvenser.²¹ Etter å ha lest en overskrift har man forventninger til hva som kommer videre, og går dermed inn i lesingen med en bestemt holdning, en holdning som forsterkes dersom man har en tilknytning eller kjennskap til temaet. Klarer overskriftene å bygge en autentisitet gjennom å presentere det vi forventer, vil vi også la innholdet og den neste overskriften påvirke oss i større grad.²²

1.3 Teori og metode: instrumentell historiebruk og nasjonsbygging i Catalonia

Da historiedidaktikk utviklet seg som eget fagfelt, var det historisk tenkning med uttrykket "doing history", av historikeren Hexter, som fikk fotfeste i Storbritannia.²³ I Tyskland og Norden var det imidlertid Karl-Ernst Jeismanns begrep om historiebevissthet, på tysk *Geschichtsbewusstsein*, som stod sentralt i den historiedidaktiske utviklingen fra slutten av 1970-tallet.²⁴ Bakgrunnen for at de to landene utviklet begrepet i to ulike retninger hadde naturlige årsaker. Tyskland befant seg i en oppbyggingsfase etter andre verdenskrig, og hadde politiske og ideologiske mål med den nye måten å se historiefaget på, mens Storbritannia var på utkikk etter å gjøre historiefaget mer nyttig, interessant, tilgjengelig og utfordrende for eleven.²⁵ Mens man i Tyskland var interessert i gjennom å bruke skolen og det nye synet på historiefaget, å fagliggjøre og korrigere den folkelige historiebevisstheten,²⁶ ville man i England gjøre eleven til en historiker gjennom Hexters "first record" og "second record".²⁷ Begge disse retningene er relevante med tanke på en analyse av utstillingen ved MHC fordi den katalanske nasjonen er i en form for oppbyggingsfase med et ønske om en kollektiv historiebevissthet for å kunne skape fotfeste for selvstendighet. Samtidig er de også avhengige av at det å lære om katalansk historie og kultur er spennende og interessant for de besøkende. Dessuten representerer den engelske historiebevisstheten nettopp det de besøkende opplever ved å se en museumsutstilling. Man går rundt, ser på objektene, leser på informasjonsplakatene, for til slutt å knytte dette til egne erfaringer.

---

²⁰ Svennevig 2009:187-190.

²¹ Svennevig 2009: 177.

²² Jonas Bakken, *Retorikk i skolen*, Oslo 2. opplag 2014: 40.

²³ Erik Lund, "Historiebevissthet og historisk tenkning som operative begreper i dansk og engelsk historiedidaktikk". S. Ahonen, M. Paulsen, O.S. Stugu, M. Thorkelsson & U. Zander (red.), *Hvor går historiedidaktikken* (101-116), Trondheim 2004:107.

²⁴ Lund 2004: 101.

²⁵ Lund 2004:106-107.

²⁶ Lund 2004:102.

²⁷ Lund 2004:107.

1.3.1 Historiebruk og museets rolle i samfunnet

Å se museet i lys av historiebruk krever en presis definisjon for å understreke det sammensatte og komplekse. International Council of Museums (heretter omtalt som ICOM), den viktigste internasjonale organisasjonen for museum og museumsarbeidere, presenterer følgende definisjon:

Et museum er en permanent institusjon, ikke basert på profitt, som skal tjene samfunnet og dets utvikling og være åpent for publikum; som samler inn, bevarer/konserverer, forsker i, formidler og stiller ut materielle vitnesbyrd om mennesker og deres omgivelser i studie-, utdannings- og underholdningsøyemed.²⁸

Definisjonen forteller oss at museets formål er mer enn kun historiefremføring.²⁹ Dette gjør museet til et godt eksempel på at forskningen og utvalget vi foretar oss, temaer og synsvinkler, vil være påvirket av det som skjer rundt oss og samtiden. I tillegg lever vi i en annen verden enn de vi studerer og vil dermed aldri kunne forstå fortida fullt ut.³⁰ Den rekonstruksjonen vi ser i en utstilling er et bilde av hva vi mener *kan* ha skjedd basert på de levningene vi har,³¹ men det er også en tolkning av historien som er basert på museets behov.³² En historiebruksanalyse ser derfor ikke på fortida i seg selv som interessant, men hvordan den er brukt. Utifra hvilke aspekter som er fremhevet eller utelatt kan man blant annet forklare politiske konflikter. I en diskusjon drevet av historiebruk er derfor hvem, hvorfor og hvordan fortiden mobiliseres, i tillegg til i hvilke sammenhenger den blir brukt og til hvilket formål essensielt, slik Teemu Rymyinen presiserer.³³

Det er mulig å klassifisere historiebruk i ulike kategorier utifra hvem som er brukeren eller hvordan det brukes, slik blant andre Nietzsche,³⁴ Karlsson³⁵ og Stugu³⁶ har gjort. Modellene deres kan brukes som hjelpemiddel for å vurdere om, og eventuelt hvordan, historien brukes med ulikt resultat av ulike aktører med ulike behov og interesser, i tillegg til å skape et bevisst bilde av bruken av historie.³⁷ Både innad i de tre modellene, og på tvers av

---

²⁸ The International Council of Museums. "Vedtekter", hentet fra <<http://norskicom.no/hva-er-icom/vedtekter/>>, sist aksessert 11.05.18 kl 13:44.

²⁹ Ola Svein Stugu, *Historie i bruk*, Oslo 2010: 124-125.

³⁰ Sigrud Lien & Hilde Wallem Nielsens, *Museumsforteljingar, vi og dei andre i kulturhistoriske museum*, Oslo 2016: 38.

³¹ Knut Kjeldstadli, *Fortida er ikke hva den en gang var*, Oslo 2010: 39.

³² Stugu 2010: 11.

³³ Teemu Rymyinen, *Historie og politikk*, Oslo 2017: 10.

³⁴ Friedrich Nietzsche; oversettelse og innledning av A.W. Johansson, *Om historiens nytta och unytta. En otidsenlig betraktelse*, Stockholm 1998: 40.

³⁵ Klas-Göran Karlsson & Ulf Zander, *Historien är nu*, Lund 2009: 58-59.

³⁶ Stugu 2010: 13.

³⁷ Karlsson & Zander 2009: 59.

dem, vil imidlertid de ulike formene for historiebruk ofte overlappe hverandre. Et godt eksempel på en slik overlappende bruk av historie er museum.

Museum deles gjerne i tre hovedkategorier basert på fagfelt: kunstmuseer, naturhistoriske museer og kulturhistoriske museer.³⁸ Disse er igjen delt i underkategorier basert på hva museet formidler innenfor det aktuelle fagfeltet. MHC er et kulturhistorisk nasjonalmuseum, og det er dermed dette spesifikke feltet oppgaven dreier seg om. Det bør likevel nevnes at forskning innen museologi, altså museets historie, institusjonelle vilkår, verdigrunnlag og ideologiske betydning, samt dets samfunnsrolle, er et fagfelt i utvikling og mengden materiale tilgjengelig er derfor ikke optimal.³⁹ Der hvor det ikke eksisterer forskning innen kulturhistorisk museum på enkelte tema, presenteres materiale fra kunstmuseumsstudier eller naturhistoriske museer dersom det er relevant.

Med den teknologien vi har i dag kan man lese eller se omtrent hele museets utstilling fra PC-skjermen hjemme. Men en utstilling på et museum handler ikke om *bare* å lese eller *bare* å se. En museumsutstilling er noe man bør gå rundt i. Bruken av historie ved museum krever at man skal oppdage den, man skal se den, man skal kjenne den og man skal gjøre det i sitt eget tempo og etter egne behov. På denne måten blir man også mer knyttet til fortellingen og innholdet som presenteres.⁴⁰ Det er dette som skaper den gode og effektive læringen, ifølge Eilan Hooper-Greenhill.⁴¹

Utgangspunktet for et museum er at historie er et redskap disponibelt for å oppnå et mål.⁴² For at instrumentell historiebruk skal kunne lykkes er det slik at historien som presenteres må ha en klangbunn i samfunnet hvor historien fortelles.⁴³ I den forbindelse er det knyttet stor viktighet til utvalget, og til det at å velge ut også innebærer å velge bort. Med dette avgjør man også hvilke historier som får leve videre og hvilke som kan ende med å gå tapt i historien.⁴⁴ Ifølge Ola Svein Stugu og på bakgrunn av ICOMs definisjon av museum, er hva som skal huskes og hva som glemmes en offentlig sak fordi museene skal tjene samfunnet.⁴⁵ Det er derfor ikke ukjent at museumsgjenstander har en politisk tilknytning. Slike gjenstander egner seg godt i en slik sammenheng fordi de har en bestemt betydning som alle kjenner til.⁴⁶ I noen samfunn kan vi snakke om at enkelte minner blir dyrket frem på

---

³⁸ Strandgaard 2010: 22.

³⁹ Maurstad & Hauan 2012: 20-22.

⁴⁰ Strandgaard 2010: 226-227.

⁴¹ Hooper-Greenhill 2007: kapittel 9.

⁴² Stugu 2010: 14.

⁴³ Stugu 2010: 14.

⁴⁴ Lien & Nielssen 2016: 15.

⁴⁵ Stugu 2010: 25.

⁴⁶ Benedict Anderson, *Forestilte fellesskap*, Oslo 1996: 175.

bekostning av andre, dette kaller vi konstruksjon av hegemoniske minnekulturer.⁴⁷ Et relativt nylig eksempel finner vi i Polen hvor dørene til andre verdenskrigsmuseet i Gdansk i 2017 ble stengt fordi utstillingen deres, som tok for seg historien til sivile ofre fra ulike samfunnslag og nasjonaliteter under andre verdenskrig, ikke hadde tilstrekkelig fokus på polske ofre og helter fra krigen.⁴⁸

På grunn av økende kulturelle forskjeller innad i de fleste samfunn som følge av globalisering er det største problemet i dag ikke nødvendigvis at bevisste valg går på bekostning av enkelte minner. Det er i seg selv en større utfordring for museer å ta vare på og fremstille det kollektive, nasjonale minnet som alle involverte kan identifisere seg med. Konkurrerende syn på hendelser spiller også en rolle i denne sammenhengen. Historiebruken ved nasjonale museer i dag må derfor skje på et nivå hvor det er mulig å finne en felles plattform, en plattform hvor alle ser seg selv og noe de kan identifisere seg med.⁴⁹ Dette gjør museene ved å erstatte monolitten med mosaikk, slik Thomas Hylland Eriksen billedliggjør det.⁵⁰ Det vil si at nasjonens fortelling må formidle flere ulike tradisjoner og historier.

1.3.2 Historiebevissthet

Den tyske retningen tar utgangspunkt i at historiebevissthet er en grunnleggende del av menneskets selvforståelse, og at det vil variere i hvilken grad den er utviklet hos den enkelte. Marianne Poulsen og Bernard Eric Jensen mener at taus, erfaringsbasert kunnskap er å medregne i historiebevisstheten til et menneske og Paulsen hevder at historiebevissthet kan observeres på en skala fra minimalt bearbeidet og med diffuse oppfatninger og holdninger i den ene enden, til det meget presise og velartikulerte i den andre.⁵¹ Jörn Rüsen ser på sin side den mer eller mindre velutviklede historiebevisstheten i en teori basert på fire ulike stadier man oppnår steg for steg, fremfor Poulsens glidende skala, hvor det å komme opp på det første trinnet i seg selv beviser en form for verbalisert refleksjon: 1) tradisjonell; 2) eksemplarisk; 3) kritisk; og 4) genetisk. Den tradisjonelle historiebevisstheten ser på historien som noe som gjentar seg, og hvor det som skjedde alltid vil være gjeldene. Den eksemplariske historiebevisstheten ser på historier som gode eksempler til etterfølgelse og dårlige eksempler man må lære av, man lager et sett moralske regler ut fra historiske hendelser. Den kritiske

---

⁴⁷ Stugu 2010: 25.

⁴⁸ Ingvald Bertelsen. 2015, 25. september. "Kampen om et museum i Gdansk", *Museumsnytt*. Hentet fra <<https://museumsnytt.no/kampen-museum-gdansk/>>, sist aksessert 11.05.18 kl 22:21.

⁴⁹ Sheila Watson, *Museums and their communities*, London 2007: 29.

⁵⁰ Thomas Hylland Eriksen, "Det nære og mytiske". K. Sprauten (red.), *Sted, tilhørighet og historisk forskning. Lokalhistoriens form og funksjon i det 21. århundre* (13-24), Oslo 2008: 21.

⁵¹ Lund 2004: 106.

historiebevisstheten fokuserer på at vi skal ha mulighet til å eksistere i nåtiden uten å ha en forutbestemt moral eller lignende fra tidligere. Her brukes historie som verktøy for at nettopp historie skal miste sin innflytelse på nåtiden og fremtiden. Den genetiske historiebevisstheten aksepterer historie innenfor dagens rammer. Historie skal ha sin plass i samfunnet, men sett i lys av dagens tilstander.⁵²

Stugu beskriver i "Historie i bruk" at historiebevissthet handler om å kunne knytte forestillinger om fortiden sammen med forståelse av nåtiden og forventninger om fremtiden.⁵³ Og som Klas-Göran Karlsson påpeker: fordi disse aspektene henger tett sammen innebærer dette at dersom noe endres i nåtiden, vil det påvirke forventninger for fremtiden, men også forestillingene om fortiden.⁵⁴ I tråd med at oppgaven videre dreier seg om museumsinstitusjonen vil Erik Lund sin formulering ha en enda mer direkte relevans videre i oppgaven. "Vår tolkning av fortida og vår forståelse av samtida, preger våre forventninger om og handlinger rettet mot fremtiden".⁵⁵ Gir museumsutstillingen de besøkende en følelse av at Catalonia er noe de vil være en del av, kan det påvirke kampen for selvstendighet. Bruken av historie i samtida, står sentralt i utviklingen av historiebevisstheten. Dette er fordi historiebevisstheten ikke bare har å gjøre med den ferdige fortida, men med den rolle og funksjon som fortiden har i dagens samfunn.⁵⁶ Vår forståelse av samtiden vil påvirke hvilket tema og hvilken type utstilling museene tror er aktuelle, og hva man ønsker å utrette for fremtiden vil også være avgjørende. Deretter vil museet og andre medvirkende tolke den aktuelle delen av fortiden og stille den ut. Så er det opp til de besøkende om de føyer seg inn i samme rekke av historiebevissthet eller om de kommer inn med et annet utgangspunkt og kommer ut med en annen oppfatning.⁵⁷ På den ene siden har det vist seg vanskelig å skulle bevege noen fra sympati til empati på vegne av fortiden og videre til aksjon i nåtiden eller fremtiden utelukkende basert på en utstilling.⁵⁸ På den andre siden oppleves det også at historiebevisstheten er knyttet med litt for sterke bånd til forståelsen av samtiden. Et traume

---

⁵² Jörn Rüsen, *History: narration, interpretation, orientation*, New York 2005: 28-34.

⁵³ Stugu 2010: 18.

⁵⁴ Karlsson & Zander 2009: 50.

⁵⁵ Lund 2004: 102.

⁵⁶ Lund 2004: 113.

⁵⁷ Stugu 2010: 15-16.

⁵⁸ Andrea Witcomb, "Testimony, memory and art at the Jewish Holocaust Museum, Melbourne, Australia". V. Golding & W. Modest, *Museums and communities - curators, collections and collaboration* (260-274), London 2013: 272.

fra fortiden kan hentes frem og gjøres aktuelt igjen. På denne måten kan konflikter som utartet seg i fortiden, føles som noe tidløst, og som noe man er en del av selv.⁵⁹

1.3.3 Kollektiv identitetsdannelse

Ordet identitet kommer fra latinske "idem" som betyr "den samme"⁶⁰, og grunntolkningen vil da være "å være identisk", altså helt lik. Men det har òg en annen betydning, slik Stugu hevder, nemlig "sum av elementer som gir et individ, et samfunn o.l. individualitet; en jeggbevissthet". Identitet handler med andre ord om selvforståelse og selvtolkning, både på et individuelt og et kollektivt plan.⁶¹ Et menneske innehar med andre ord mer enn én identitet og bruker dem utifra hvordan de tolker seg selv i ulike situasjoner og sammenhenger. Denne oppgaven fokuserer på den katalanske befolkningens identitet og dannelsen av den, altså en kollektiv identitet.

Å ta del i en kollektiv identitet betyr at man har gjennomgått en prosess hvor man har valgt hvilken eller hvilke grupper man identifiserer seg med. Et slikt valg kan være tatt på grunnlag av overordnede kategorier som kultur, verdier, historie eller lignende, men også på et mer personlig grunnlag som favorittlag eller hobbyer. Basert på dette er det legitimt å hevde at kollektive identiteter ikke er statiske, eller permanente. De kan påvirkes, endres eller opphøre å eksistere.⁶²

Kollektiv identitetsdannelse er en sosial prosess som skjer på tvers av individuelle identiteter og andre kollektive identiteter, og produktet er et fellesskap. Grunnlaget for et slikt fellesskap kan variere og det er opp til det aktuelle fellesskapet å bestemme hvor grensene mellom *oss* og *de andre* skal trekkes. Lise Kvande og Nils Naastad understreker i den forbindelse det faktum at det er vanskelig å ta stilling til hvem man selv er uten også å vurdere hvem man ikke er.⁶³ Kenneth Nordgren på sin side forsøker, ved hjelp av Algirdas Julien Greimas sin semantiske modell, å belyse at det eksisterer flere ledd mellom disse gruppene. For selv om de fleste historiske fremstillinger tar utgangspunkt i en konflikt mellom to ulike aktører og at det i denne konflikten finnes et *oss* og et *de andre*, er *ikke-oss* og *ikke-de andre* like viktige, om ikke viktigere, aktører.⁶⁴

---

⁵⁹ Kenneth Nordgren, "11. september och historiemedvetande - ungdomar med bakgrund i Mellanöstern om terroristattackerna i USA 11/9 2001". S. Ahonen, M. Paulsen, O.S. Stugu, M. Thorkelsson & U. Zander (red.), *Hvor går historiedidaktikken* (101-116), Trondheim 2004: 153, 155.

⁶⁰ Håvard Hjulstad & Lars Sødal, *Bokmålsordliste*, Oslo 2006: 162.

⁶¹ Stugu 2010: 36.

⁶² Stugu 2010: 37-38.

⁶³ Lise Kvande og Nils Naastad, *Hva skal vi med historie? Historiedidaktikk i teori og praksis*, Oslo 2013: 142.

⁶⁴ Nordgren 2014: 155.

Innen historiebruksforskning har historiske fortellinger hatt en sentral plass som studieobjekt med særlig fokus på den identitetsskapende funksjonen slike fortellinger har.⁶⁵ Fordi kulturarv i seg selv er identitetsskapende materiale vil det derfor si at nasjonale museer underbygger nasjonens identitet, regionale museer regionens, og det lokale museet sognet eller kommunens.⁶⁶

Kollektive identiteter legitimeres gjerne gjennom bruk av felles identitetssymboler. I Catalonia er tre nasjonalsymbolene: *la Senyera* (flagget), *la Diada* (nasjonaldagen) og *Els Segadors* (nasjonalsangen). Også dans, sang, litteratur og lignende kan fungere som nasjonalsymboler. Slike symboler har ikke nødvendigvis samme mening eller hensikt som de tidligere har hatt, men dette i seg selv sørger også for at disse symbolene fungerer samlende for flere.⁶⁷ Dette er fordi man gjennom kollektive identiteter skaper bånd mellom mennesker som ikke nødvendigvis kjenner hverandre eller i det hele tatt vet hvem hverandre er. I forbindelse med nasjoner beskrives dette av Benedict Anderson som "forestilte fellesskap", noe som blir nærmere behandlet under "Nasjoner og nasjonalisme".⁶⁸

1.3.4 Nasjoner og nasjonalisme

"Tolkningene av nasjonalisme er på sitt beste uklare", skriver Anthony D. Smith.⁶⁹ Ordbøkene støtter opp om dette utsagnet. Etymologisk sett er det riktignok enighet. Ordet "nasjonalisme" har sitt utspring fra "nasjon", som igjen kommer av det latinske ordet "natio", "fødsel".⁷⁰ Videre refererer Johannes Nymark til *Nynorskordboka* og definerer nasjonalisme som "politikk som legg vekt på og hyllar eige land og folk (og samstundes nedvurderar andre nasjonar); (overdriven) nasjonalkjensle".⁷¹ På den andre siden definerer den katalanske ordboka til Pompeu Fabra nasjonalisme som: "godhet for egen nasjon, for enheten i den, for at den skal være uavhengig".⁷² Denne ulikheten har bakgrunn i det faktum at alle nasjoner ligner hverandre fra utstiden, men som en del av en nasjon ser man særtrekkene og får en forståelse for deres tolkning av begrepene nasjonalisme og nasjon.⁷³

---

⁶⁵ Ryymin 2017: 11.

⁶⁶ Strandgaard 2010: 27.

⁶⁷ Montserrat Guibernau, "Nationalism and Intellectuals in Nations without States: the Catalan Case" vol. 48 i *Political Studies*, Oxford 2000: 1003.

⁶⁸ Anderson 1996: 19.

⁶⁹ Anthony D. Smith, *Nationalism*, Cambridge 2010: 115.

⁷⁰ Norsk etymologisk ordbok, "nasjon", Oslo 2013: 1038.

⁷¹ Nymark 2015: 94.

⁷² Pompeu Fabra, *Diccionari general de la Llengua Catalana*, Barcelona 1977: 1192.

⁷³ Smith 2010: 8, 101.

På tross av at ordbøkene ikke er enige om noen definisjon påpeker Eric Hobsbawm at det likevel eksisterer en bred enighet om at nasjonalismebegrepets opprinnelse er en del av overgangen til det moderne samfunnet tidlig på 1800-tallet.⁷⁴ Timothy Baycroft tar også utgangspunkt i et slikt syn og begrunner dette med den demokratiske utviklingen, hvor universell stemmerett var en viktig kampsak. Makten skulle ikke være arvelig eller guddommelig, den skulle tilhøre folket og nasjonen.⁷⁵ Ernest Gellner var enig, men vektla i sin argumentasjon at det først og fremst var en nødvendig konsekvens av moderniseringen og industrialiseringen.⁷⁶ En form for fellesskap måtte skapes nå som de mindre lokale enheter ble erstattet av den industrielle storbyen. John Breuilly er i utgangspunktet av samme oppfatning fordi politikk i den moderne verden handlet om å ha kontroll over staten, og nasjonalisme var dermed et argument for å beholde denne kontrollen, men samtidig kunne han ikke forklare den lidenskapen og sterke identiteten folk følte til nasjonen, slik han beskriver i sitt eksempel om Tyskland, noe som bryter med hans rene politiske syn.⁷⁷ Anderson er av samme syn og beskriver nasjoner som forestilte fellesskap.⁷⁸ Han hevder at man ikke kan se på nasjonalismen som en politisk ideologi, men at det lettere kan ses på som en religion eller et slektskap fordi i likhet med dem finnes det ikke bare én, men flere.⁷⁹ Ifølge José Álvarez Junco er også hovedfunksjonene de samme. Man får en identitet, man blir fortalt hvem man er og man får selvtillit.⁸⁰ Walker Connor tok til orde for at nasjonalismen ikke utelukkende kan handle om rasjonelle valg, men at det også er snakk om kjærlighet til en etnisk nasjon.⁸¹

Flere stiller seg kritisk til den utbredte oppfatningen av at nasjonalismen, og dermed også nasjoner, er forbeholdt modernismen. Andrew Hastings er blant dem, og ser nasjonalismen fra et neo-perennialistisk perspektiv. Han viser til at begrepet nasjon kan sies å være i kontinuerlig bruk helt fra 1300-tallet i England.⁸² Patrick J. Geary vurderer denne kontinuiteten til kun å gjelde selve begrepet nasjonalisme. Betydningen har endret seg.⁸³ På den ene siden er Hastings enig med Geary i at det ikke eksisterte noen form for organisert nasjonalisme på 1300-tallet, den dukket opp først etter 1792. På den andre siden mener han likevel at dannelsen av England kan beskrives som nasjonalistisk og at den har tette bånd til

---

⁷⁴ Eric Hobsbawm, *Nations and Nationalism since 1780. Programme, myth, reality*, Cambridge 1992: 88.

⁷⁵ Baycroft 1998: 88-89.

⁷⁶ Ernst Gellner, *Thought and Change*, London 1964: kap. 7.

⁷⁷ John Breuilly, *The formation of the first german nation-state, 1800-1871*, Basingstoke 1996

⁷⁸ Anderson 1996: 21.

⁷⁹ Anderson 1996: 19-21.

⁸⁰ José Andrés Rojo. 2016, 6. april. "España es un invento. Y Cataluña también". *El País*. Hentet fra <https://elpais.com/cultura/2016/04/06/actualidad/1459969980_828192.html>, sist akessert 04.04.18 kl 18:50.

⁸¹ Walker Connor, *Ethnonationalism. The Quest for Understanding*, Princeton 1994: 196-197.

⁸² Smith 2010: 103-104.

⁸³ Patrick J. Geary, *The Myth of Nations. The Medieval Origins of Europe*, Princeton 2002: 155.

de nasjonene som eksisterer i dag, såkalte pre-nasjoner.⁸⁴ På tross av en mer åpen vurdering av nasjonalismens historie overser også Hastings muligheten for nasjoner i antikken med hovedargumentet at han mener de mangler det essensielle faste territoriet.⁸⁵ Junco presenterer katalansk nasjonalisme som et eksempel på at man må se lengre tilbake i tid. Han mener at adskillelsen fra det arabiske riket rundt år 1000 kan ses som starten på den katalanske nasjonalfølelsen.⁸⁶ Dette er en påstand som trekkes ytterligere lenger tilbake i tid av Kenneth McRoberts, som hevder at vi kan se det allerede fra 900-tallet.⁸⁷ Dette setter den katalanske nasjonsforståelsen i et perennialistisk perspektiv. Det er riktignok ikke snakk om moderne nasjonalisme, men en pre-nasjon, slik Hastings har beskrevet det. Som en del av den nasjonalistiske bølgen vokste den moderne tolkningen frem på slutten av 1800-tallet.⁸⁸ At nasjonene som eksisterte før og nå ikke er like, hverken i form eller innhold, og at det er riktig å skille dem har modernistene nok rett i. Men fordi ulike kriterier for en nasjon er diffuse, deriblant grenser, borgerskap, kultur og frihet, skal man være forsiktige med å avskrive det ene eller det andre.⁸⁹

Som en del av debatten rundt kulturell eller politisk nasjonalisme eksisterer det tilsvarende uenigheter om hva en nasjon er. En kjent formulering av Josef Stalin fra 1913 er at "en nasjon er et stabilt fellesskap av mennesker som har oppstått historisk og som er dannet med grunnlag i felles språk, territorium, økonomisk liv og psykisk egenart som kommer til uttrykk i en felles kultur".⁹⁰ Flere er kritiske til en slik objektiv definisjon, da mange fellesskap man til vanlig vil klassifisere som nasjoner, faller utenfor. En subjektiv definisjon er dermed også aktuell. Den tar i hovedsak for seg en nasjonalfølelse eller en nasjonal identitet. Ernest Renan kom i 1882 frem til at enhver nasjon som føler seg som en nasjon skal bli behandlet som en. For at et slik subjektivt syn ikke skal bli for flytende kan man legge til at andre også skal oppfatte det som en nasjon for at det skal være gjeldene, eller at nasjonen skal kunne vise til en historisk utvikling. Sistnevnte forutsetter at man ikke ser på nasjonen som noe naturlig og gudgitt, men noe konstruert og noe som har utviklet seg over tid.⁹¹ Setter

---

⁸⁴ Smith 2010: 103-104.

⁸⁵ Smith 2010: 110-115.

⁸⁶ José Luis Aranda, Álvaro de la Rúa & Laura Díaz. 2017, 10. oktober, "El nacionalismo catalán explicado en cuatro minutos" [videoklipp] med José Álvarez Junco, *El País*. Hentet fra <https://elpais.com/elpais/2017/10/09/videos/1507575236_214157.html>, sist aksessert 04.04.18 kl 19:05.

⁸⁷ McRoberts 2001: 185.

⁸⁸ José Luis Aranda, Álvaro de la Rúa & Laura Díaz 2017.

⁸⁹ Smith 2010: 115-116.

⁹⁰ Øystein Sørensen, *Jakten på det norske*, Oslo 2007: 12.

⁹¹ Sørensen 2007: 12-14.

man alle uenighetene til side, er det felles enighet om at nasjonalismen skal sette nasjonen i sentrum og sørge for nasjonens beste.⁹²

1.4 Tidligere forskning

1.4.1 Nasjonsbygging og nasjonalisme i en nasjon uten stat

De vestlige nasjonene uten stat som eksisterer i dag var i mange av tilfellene stater med flere nasjoner, men hvor én nasjon etterhvert tok kontrollen, slik som i situasjonen med Spania/Castilla og Catalonia, Baskerland og Galicia.⁹³ Dette innebærer gjerne at ett språk og én kultur får forrang fremfor de andre. McRoberts understreker at det er en forskjell i prosessen mellom dannelsen av en nasjonalstat og en nasjon uten stat. Mens nasjonalstater er konstruert av staten, og til en viss grad påtvunget, er nasjoner uten stat basert på en lang prosess hvor en følelse av kollektiv identitet har vokst frem og hvor befolkningen innehar en historisk sammensatt kultur som tilslutt transformeres til en naturlig nasjonsfølelse.⁹⁴ Da gir det også mening å skulle skille mellom nasjonalisme i en stat og nasjonalisme i en nasjon uten stat, slik Montserrat Guibernau påpeker i sin artikkel. Videre forklarer han dette med at det handler om tilgangen på makt og ressurser. Funksjonen til nasjonalismen som genereres i en nasjonalstat er å styrke og vedlikeholde fellesskapet, mens den i en nasjon uten stat utfordrer dette fellesskapet og søker i mange tilfeller å skape en ny stat.⁹⁵

Forskningen til Montserrat viser at intellektuelle var drivkraften i oppstarten av den katalanske nasjonalismen etter diktaturet til Francisco Franco. De tok initiativ og formulerte argumenter på vegne av den katalanske nasjonen. Fokus på fellesskap og kollektiv identitet kom frem blant annet gjennom at enkelte katolske kirker gjennomførte gudstjenesten sin og opplæringen i kristen tro på katalansk, og at universitetsbevegelsen bestod av folk fra flere samfunnslag. Argumentene var både rasjonelle og emosjonelle i sin søken etter å engasjere den katalanske befolkningen, og de emosjonelle var tett knyttet til historien, men også kunst og territorium.⁹⁶ McRoberts tar på sin side noe av æren vekk fra eliten og de intellektuelle. Han fokuserer på at den katalanske nasjonalismen raskt ble en folkelig bevegelse og at det skyldes Catalonias lange historie. Den katalanske nasjonalismen hadde lenge gitt form til folks identitet og måten samfunnet fungerte på. Dette var noe den katalanske befolkningen

---

⁹² Smith 2010: 9.

⁹³ Guibernau 2000: 996.

⁹⁴ McRoberts 2001:184.

⁹⁵ Guibernau 2000: 990.

⁹⁶ Guibernau 2000: 998-1003.

valgte helt selv.⁹⁷ Pierre Vilar sin påpekelse om så på den katalanske nasjonalismens suksess som en konsekvens av at Spania feilet i å gjennomføre sitt program for økonomisk proteksjonisme.⁹⁸

1.4.2 Den katalanske fortellingen og historiebruk i Catalonia

Nasjoner uten stat formidler sine egne offisielle fortellinger uavhengig av staten ifølge artikkelen til Edda Sant, som er basert på resultatene fra den internasjonale undersøkelsen "Réception et production de récits de l'histoire nationale".⁹⁹ Videre formidler hun at den offisielle fortellingen til Catalonia understreker de historiske røttene til den katalanske nasjonen, hovedsakelig med forankring i språket, men også i de nasjonale identitetssymbolene, noe hun knytter sammen med historien bak disse.¹⁰⁰ Mer moderne hendelser som den andre republikken, den spanske borgerkrigen, Francos diktatur og situasjonen og utviklingen i dag trekker hun frem som en del av fortellingen.¹⁰¹ Tidligere forskning har vist at historiske narrativ i utdanning, har blitt assosiert med romantisk-patriotiske ideer med mål om å bygge en nasjonalstat, bidra til en fellesskapsfølelse og øke kjærlighet og lojalitet til landet og til å overføre bestemte nasjonalkulturelle verdier.¹⁰²

Artikkelen konkluderer med tre hovedpoeng basert på fortellingene elevene fremsetter: (1) Undervises det ukritisk i bestemte nasjonale kulturelle verdier gjennom å understreke bestemte symbol og feiringer? (2) Katalanske elever viser en tydelig tendens til å dele inn i *oss* og *de andre*. (3) Elevenes fortellig tar i stor grad for seg kvasi-karakterer og legender i tillegg til at kvinner og minoritetsgrupper ikke nevnes i større grad.¹⁰³ I tillegg påpeker Sant at de fleste av narrativene elevene presenterte var med et traumatisk klimaks, fremfor et klimaks basert på en suksess, slik elevene fra de andre landene hadde en tendens til å gjøre. I tillegg er det en påfallende ulikhet mellom den fortellingen elevene presenterer og det den offisielle fortellingen formidler, i stor grad er de rett og slett motsetninger.

---

⁹⁷ Pierre Vilar sitert av McRoberts 2001: 185.

⁹⁸ McRoberts 2001: 185.

⁹⁹ Edda Sant, "How do Catalan Students Narrate the History of Catalonia when they finish Primary Education?" vol. 50 (2/3) i *Journal of Education*, Manchester 2015: 997.

¹⁰⁰ Sant 2015: 345.

¹⁰¹ Sant 2015: 345.

¹⁰² Sant 2015: 342.

¹⁰³ Sant 2015: 355.

1.5 Metode

For å kunne bruke den permanente utstillingen ved MHC som hovedkilde til diskusjon rundt kollektiv identitetsdannelse og historiebevissthet i Catalonia, er gjennomføring av en museumsanalyse nødvendig. Dette for at leseren skal være kjent med museets rammefaktorer, grunnidéer og utforming og dermed også ha mulighet til å ta stilling til diskusjonen. Denne oppgaven krever detaljert og konkret informasjon om bruken av historie ved museet og det er derfor tatt utgangspunkt i en helhetlig analysemodell beskrevet av Sally Thorhauge og Ane H. Larsen.¹⁰⁴ Fordi museumsutstillinger er en relativt ny uttrykksform, sammenlignet med kunst, litteratur, musikk, eller lignende, eksisterer det ikke per dags dato et fullt utviklet analysespråk,¹⁰⁵ og jeg vil derfor benytte det som eksisterer av etablerte begrep, men vil også se meg nødt til å formulere egne etter behov.

Museer er ofte i besittelse av store mengder gjenstander og annet kildemateriale fra fortida, og deres jobb er, med referanse til ICOM sine statutter, å formidle historie på en nyttig måte. I den forbindelse skal de tolke de kildene de har, gjøre en utvelgelse og sette sammen en utstilling som gir mening. Et viktig aspekt ved bruk av museumsutstilling som grunnlag og primærkilde i en diskusjon, slik som her, er dermed at museumsutstillingen i seg selv ikke er noen primærkilde, det er en form for visuell litteratur.¹⁰⁶

1.5.1 Analysemodellen

Museumsanalysen som ble gjort har tatt utgangspunkt i en analysemodell beskrevet av Thorhauge og Larsen i *Museumsgrundbogen*. Den eksisterer på tre nivåer; (1) gjenstandene, (2) utstillingen og (3) museet.¹⁰⁷ Hvilke modifikasjoner som er gjort for å tilpasse modellen til denne oppgavens formål er definert i kapittel 1.4.2.

(1) Ved et kulturhistorisk museum er typen gjenstander som utstilles svært varierte. Alt fra flagg til maskiner, til spydspisser kan være aktuelt, både reproduksjoner og ekte. Å kommentere innsamlingsområde, klassifisering, registrering, dokumentasjon og proveniens, verdisetting og betydning for gjenstandene kan derfor være viktig i en museumsanalyse, blant annet for å kunne si noe om påvirkningskraft av ulike typer gjenstander.

(2) Gjenstander kan sjelden fortelle hele historien alene. Det kreves et design og en formidlingsplan for formidlingen av historien. Utstillingspråk- og måte er derfor et viktig

---

¹⁰⁴ Sally Thorhauge & Ane Hejlskov Larsen, *Museumsgrundbogen*, Århus 2008: kap 3.

¹⁰⁵ Strandgaard 2010: 297-298.

¹⁰⁶ Florén & Ågren 2006: 70.

¹⁰⁷ Thorhauge & Larsen 2008: kap 3.

element for å kunne kommentere utstillingen som en helhet. Erica L. Tucker i sin artikkel frem et eksempel hvor fire museer, med samme type gjenstander, utstiller disse gjenstandene på fire ulik måter og hvilken effekt dette har. Blant annet var gjenstandene i den ene utstillingen brukt for å poengtere likhetstrekk, mens i en annen utstilling med lignende gjenstander ble de brukt for å skille mellom "oss" og "de andre".¹⁰⁸ Men det er ikke bare utstillingsspråket og bruksmåten av gjenstander som kan skape ulike inntrykk, også typen utstilling står sentralt. Begrepene det ofte skilles mellom er didaktisk, estetisk og affektiv. En utstilling er sjelden det ene eller det andre, men domineres ofte av ett av de tre begrepene.¹⁰⁹

(3) For å få et nyansert bilde av en museumsutstilling vil det være nødvendig å se bakenfor de utstilte gjenstandene og gjennomføringen. Museumsbygningen, organisasjonsstruktur, beslutningskompetanse og finansiering er viktige stikkord, og i tillegg er det nødvendig å se på den sosiale og politiske konteksten museet drives i.¹¹⁰

På siden av disse tre nivåene eksisterer det i tillegg en kommunikasjonssøyle, som består av ulike kommunikasjonsmetoder. I sin modell skiller Thorhauge og Larsen mellom fire ulike kommunikasjonsstrategier; Laissez-faire (la det skje), transmisjon, konstruktivistisk og narrativ.¹¹¹ En utstilling holder seg sjelden innenfor én strategi gjennomgående, men ofte er én eller to dominerende, i tillegg til at flere kan dukke opp i enkelte områder av utstillingen.

1.5.2 Analysemodellen i praksis: vurderinger og valg

Generelt for alle museumsanalyser er at de bør etterstrebe å være av en vitenskapelig karakter basert på et tilstrekkelig kildegrunnlag. Den umiddelbare fordelene med Thorhauge og Larsens analysemodell er derfor at den er helhetlig. Systematisk tar den for seg alle aspekter ved museet og utstillingen. For denne oppgaves del har problemstillingen allerede definert hvilke aspekter ved utstillingen som er av interesse; historiebruk, historiebevissthet og identitet, og modellen oppleves derfor å være i overkant detaljert. De åpner imidlertid for å justere detaljomfanget ved å velge en felles innfallsvinkel for nivåene som samsvarer med det forventede bruksområdet for analysen.¹¹² Videre har andre forhold som at MHC ligger i regionshovedstaden Barcelona i Spania og dermed ikke er tilgjengelig for meg til enhver tid, og at min praktiske erfaring med museet ble opparbeidet i løpet av kun tre dager i november

---

¹⁰⁸ Erica L. Tucker, i *"The Oxford handbook of qualitative studies"*, Oxford 2015: 344.

¹⁰⁹ Thorhauge & Larsen 2008: kap 7.

¹¹⁰ Thorhauge & Larsen 2008: kap 3.

¹¹¹ Thorhauge & Larsen 2008: 54-59.

¹¹² Thorhauge & Larsen 2008: 49.

2016, gjort at jeg valgte å gjennomføre en ytterligere innsnevring med fokus på kun enkelte av punktene innenfor de tre nivåene i modellen. Følgelig fungerer "Historiebruk med historiebevissthet og kollektiv identitet" som overordnet innfallsvinkel. Hovedvekten av analysen ligger på nivå (2) Utstillingsspråk- og måte, som beholdes i sin helhet. Nivå (1) beholder betydning for gjenstandene, og nivå (3) er kommentert i den grad det påvirker bruken av historie i utstillingen. Kommunikasjonssøylen kommenteres ikke eksplisitt, men det vil komme frem av analysens fokus på historiebruk hvordan museet kommuniserer med sine besøkende.

Det er essensielt å påpeke at et slikt valg er tatt og begrunne det for leseren, slik at kildegrunnlaget fortsatt kan oppfattes som tilstrekkelig. Noe som ikke er like lett å kommentere, men som påvirker oppfattelsen av utstillingen og dermed også vil kunne påvirke kildegrunnlaget og resultatet i en museumsanalyse, er at vi mennesker ikke er i stand til å være uten fordommer, og at vi alltid innehar en form for forkunnskaper. Hva som legges merke til i utstillingen og hvilke inntrykk man sitter igjen med, vil være farget av dette.¹¹³

Thorhauge og Larsen spesifiserer ikke noen bestemt type gjennomføring av sin metode og vedkommende som analyserer står dermed fritt. Det er da viktig å gjøre seg kjent med hvilke behov som ligger til grunn for et best mulig resultat i den aktuelle museumsanalysen. Formålet med denne oppgaven er å se *museet* som kunnskapsobjekt, noe som fordrer at man må vurdere utstillingen fra synspunktet til en utenforstående.¹¹⁴ Observasjon av utstillingen er derfor den best egnede gjennomføringsmetoden for denne oppgaven.

Deler av arbeidet med informasjonsinnhenting til analysen ble startet i forkant av besøket gjennom bruk av museets nettside.¹¹⁵ Informasjon knyttet til museet (nivå 3) var i stor grad tilgjengelig her. Det var også gjenstandene (nivå 1), men ikke i kontekst som sa noe om deres betydning og dermed lite fruktbart for analysen på daværende tidspunkt. Fordi jeg ennå ikke hadde et helhetlig inntrykk av utstillingen laget jeg et skjema basert på forhold jeg så for meg ville være relevante med tanke på de tre nivåene i den blivende museumsanalysen og det fokuset oppgaven skulle ha. På denne måten kunne jeg strukturere tankene og inntrykkene jeg fikk gjennom nettsiden, før jeg så helheten. Å utarbeide et standardisert skjema kan fungere som et godt verktøy i forarbeidet fordi det er ryddig og lett å lese i ettertid. Det er likevel viktig å huske på at det er det skjematizerte og forenklete ved analysemodeller som er deres

---

¹¹³ Stugu 2010: 146.

¹¹⁴ Maurstad & Hauna 2012: 20.

¹¹⁵ Museu d'Historia de Catalunya. [forsiden] hentet fra <www.mhcat.cat>, sist aksessert 01.04.18.

største svakhet med tanke på at karakteristikker ved utstillingen kan forsvinne.¹¹⁶ Jeg valgte derfor kun å ta i bruk dette skjemaet igjen i løpet av dag tre av museumsbesøket. For det første var formålet med dette å se til at jeg ikke hadde glemt noe essensielt. For det andre kunne jeg bruke opplysninger i skjemaet som en motvekt til mine personlige følelser og inntrykk fra de to foregående dagene i skriving av analysen. Med tanke på sitering av utstillingen har fotografier og transkripsjoner vært viktig og nødvendig. Det endelige utvalget av temaer og sitater brukt i oppgaven er basert på en kombinasjon av hvor sentrale de fremstår i utstillingen, eller hvor sentrale de fremstår i annen litteratur om katalansk historie.

En utfordring i gjennomføringen av denne museumsanalysen var at den skulle ta for seg et museum i et annet land, med en annen kultur og med et annet språk. Jeg har bodd i Spania og lest om spansk og katalansk kultur over lengre tid, men fordi jeg ikke *er* spansk eller katalansk vil det alltid være mulighet for at det finnes aspekter ved kulturen jeg ikke plukker opp, noe som fører til potensielle feilkilder i museumsanalysen. Noen kulturelle symboler er tydelige også for meg som norsk, mens andre ikke nødvendigvis er like kjent. Det kan også tenkes at enkelte elementer er tillagt en større verdi enn de egentlig har basert på dette. Det har også vært en utfordring språklig sett. Dette ble særlig tydelig under museumsbesøket og lesingen av informasjonsplansjer og i etterarbeidet med oversettelse av sitater fra katalansk og spansk til norsk.

1.6 Struktur

Basert på innholdet i utstillingen ved MHC har jeg gjort et utvalg av temaer jeg mener kan knyttes til et mål om å konstruere en felles katalansk historiebevissthet og kollektiv identitet. Oppgavens struktur vil med andre ord ikke følge museets kronologiske historiefomidling, men struktureres tematisk. Dette er fordi det er av interesse å kunne sammenligne gjennomgående temaer på tvers av tid, samt trekke paralleller til andre lignende tilfeller i andre samfunn. I kapittel 2 vil jeg derfor diskutere mangfoldet, noe den katalanske regionen alltid har vært preget av, og er fortsatt preget av i dag. Som en av to sentrale identitetsmarkører for den katalanske identiteten vil språket være tema for diskusjon i kapittel 3. Videre vil jeg i kapittel 4 se nærmere på hvordan MHC formidler katalanernes oppfattelse av seg selv i samfunnet og i forholdet til andre mennesker. I kapittel 5 vil jeg se nærmere på offerrollen, ett av de sentrale trekkene ved det katalanske selvbildet.

---

¹¹⁶ Thorhauge & Larsen 2008: 48.

1.7 Relevans for læreryrket

Museer har fra begynnelsen av vært pedagogisk rettede institusjoner. Dette kan vi blant annet se i de første vedtektene ved Viborg Stiftsmuseum i Danmark fra 1861

Museet skal sætte Folket i aandelig Besiddelse af dets gamle Fortidsminder, saa at det lærer at kjende og forstaae dem og saaledes vækkes til en almindelig Interesse for Fædrelandets Historie.¹¹⁷

Da offentlige museer var relativt nye på slutten av 1800-tallet, en tid da samfunnet ble sett på som "en fast masse", lå fokuset på formidling av kunnskap som bidro til å oppnå et perfekt samfunn. I dag er det derimot andre identiteter det er ønskelig å forme.¹¹⁸ Fordi vi lever i et samfunn som i større grad er flytende og i stadig forandring, er de forutbestemte posisjonen i livet ikke lenger målet for utdanning. Utdanning skal i dag skape individer med sterke personligheter, selvtillit og kunnskap til å tenke selv og ta egne fornuftige valg.¹¹⁹ Museer i dag utvikler seg derfor i en retning som kan svare på denne utviklingen i synet på utdanning.¹²⁰

Blant kompetansemålene i læreplanen i historie finner vi blant annet "drøfte hvordan historie er blitt brukt og brukes i politiske sammenhenger" og "gi eksempler på og drøfte hvordan utstillinger, minnesmerker, minnedager eller markeringen av bestemte historiske hendelser har betydning for nåtiden".¹²¹ Denne oppgaven er relevant for begge disse målene. Gjennom historieopplæringen har man dessuten begrenset tid, og det er gjerne større hendelser og endringer som påvirker mange som trekkes frem som eksempler. Dette gir en liten endring til denne trenden.

Kunnskap er politisk. Læreplanen legger grunnlaget for hva som skal læres bort i skolen og som lærer har man dermed et ansvar for en bestemt type opplæring av elever. Gjennom denne studien blir man gjort oppmerksom på det instrumentelle aspektet ved opplæringen i en annen vest-europeisk nasjon. Dette gir et mer reflektert forhold til lærerrollen. Også temaet for undersøkelsen vil gi et perspektiv som lærer. Et demokrati, som likevel ikke oppleves som et demokrati for alle.

---

¹¹⁷ Strandgaard 2010: 27.

¹¹⁸ Hooper-Greenhill 2007: 198-199.

¹¹⁹ Hooper-Greenhill 2007: 199-200.

¹²⁰ Hooper-Greenhill 2007: 200.

¹²¹ Utdanningsdirektoratet. "Læreplan i historie - fellesfag i studieforberedende utdanningsprogram (HIS1-02)", hentet fra <<https://www.udir.no/kl06/HIS1-02/Hele/Kompetansemal/etter-vg3-studieforberedende-utdanningsprogram>>, sist aksessert 23.03.18.

2.0 Kulturelt mangfoldig historiebevissthet

2.1 Mangfold som resultat av migrasjon og kulturmøter

Verden er blitt globalisert og vi flytter oftere på oss. Ifølge den internasjonale migrasjonsorganisasjonen har migrasjonstallene økt med 41% på verdensbasis siden 2000.¹²² Rapporten beskriver både frivillig og tvungen migrasjon. Det kan gjelde jobb, familierelasjoner og opplevelser, men også krig og politiske flyktninger er medregnet. Catalonia er et eksempel som bekrefter dette migrasjonsmønsteret. Den katalanske befolkningen teller i dag 7,5 millioner mennesker. Av disse er 6,5 millioner fra Spania, 275.000 er fra EU-land og 70.000 er fra andre land i Europa. Videre er den største ikke-europeiske befolkningen fra Afrika med 283.000 mennesker, 181.000 er Sør-Amerikanere, 154.000 har opprinnelse fra Asia og Oseania, og den minste andelen ikke-europeere er fra Nord og sentral-Amerika med 77.000.¹²³ Med andre ord er om lag 1 million av den registrerte befolkningen i Catalonia innvandrere. Dette tilsvarer nesten 14% av den totale befolkningen. Med et mangfold av ulike etnisiteter slik tallene forteller, vil det også være naturlig å tro at områder som religion, språk og kultur også bærer preg av heterogenitet. Det katalanske mangfoldet er imidlertid ikke utelukkende et produkt av den moderne migrasjonsbølgen omtalt i rapporten, men et produkt av migrasjon og kulturmøter over flere hundre år, noe utstillingen ved MHC formidler.

Siste kapittel i utstillingen ved MHC innehar en hyllest til det katalanske mangfoldet. Analyse av utstillingen viser at dette mangfoldet hovedsaklig er representert gjennom ulike epoker av migrasjon og kulturmøter. I dette kapitlet skal jeg vise hvordan dette mangfoldet kommer frem i disse fortellingene om migrasjon og hvordan et mangfold kan bidra til å skape noe enhetlig.

2.1.1 Første epoke: migrasjon og kulturmøter i den katalanske prehistorien

Den første epoken med migrasjon og kulturmøter er satt sammen av flere ulike møter i perioden mellom 1250 før vår tidsregning og frem til rundt år 900. Dette danner en ramme rundt det første kulturmøtet utstillingen presenterer og det siste før Catalonia oppstår som

---

¹²² International Organisation of Migration. "Global migration trends 2015, factsheet" i *IOM's global migration data analysis centre GMDAC*. Hentet fra <<http://gmdac.iom.int/global-migration-trends-factsheet>>, Berlin 2015: 5, 18.

¹²³ Institut d'Estadística de Catalunya. "Registered population", hentet fra <<https://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=258&lang=en>>, sist aksessert 04.04.18 kl 20:33.

selvstendig politisk enhet. Dette går på tvers av periodeinndelingen i utstillingen, men er et hensiktsmessig brudd med denne i arbeidet med å undersøke hvordan de ulike fortellingene om migrasjon formidler en fortelling om det katalanske mangfoldet. Både den arabiske innvasjonen og etableringen av "la marca hispanica" er møter som bidrar til Catalonias unike tilknytning til mangfold i dag.

Utstillingen formidler som nevnt et møte med migrasjon allerede i bronsealderen. Her fortelles det om store sosiale, økonomiske og kulturelle endringer på grunn av en migrasjonsbølge fra Europa og at det er dannet et nettverk på tvers av Pyreneene.¹²⁴ Den besøkende står nå i et rom med dimmet belysning, som fungerer som en motsetning til det forrige, helt mørkelagte rommet. Denne lyssettingen understreker viktigheten av møtet i denne kontrasten, da det gir en effekt av at menneskene det fortelles om er på vei mot en mer åpen verden, en verden der kommunikasjon og ny kunnskap blir viktig. De skal bli opplyst.

I jernalderen fortelles det videre om møtet med fønikerne og grekerne. Disse møtene beskrives som avgjørende for opprinnelsen til den iberiske kulturen da kontakten medførte en revitalisering av kulturen, kunnskapsoverføring og introduksjon til nye skikker: bruken av jern, keramikk med dreiebenk, nye avlinger, alfabet og religion.¹²⁵ En lignende beskrivelse ser vi senere i samme kapittel om den greske kolonien Empúries, som lå i deler av det som er Catalonia i dag:

"Empúries contribueix decisivament a la transformació cultural de les societats indígenes i és una porta d'entrada de la cultura clàssica a la Península Ibèrica."/"Empúries var avgjørende i den kulturelle endringen av urbefolkningens samfunn og er porten til en klassisk kultur på den iberiske halvøya."¹²⁶

Det tredje møtet utstillingen beskriver fra denne epoken er med romerne. Det var den Andre Punerkrigen som ledet dem til Empúries og videre til det de kalte Tortosa i dagens Catalonia. Utstillingen formidler dette som et møte av stor betydning og beskriver den romerske kulturen som en som slo rot og som etterlot seg et uutslettelig avtrykk.¹²⁷ Senere i samme kapittel utdypes dette ytterligere:

---

¹²⁴ MHC, kap. 2, Entre els contactes centreeuropeus i la Mediterrànea.

¹²⁵ MHC, kap. 2, Entre els contactes centreeuropeus i la Mediterrànea & kap. 2b, La navegació mediterrànea.

¹²⁶ MHC, kap. 2d, Empúries, colònia grega.

¹²⁷ MHC, installasjon, kap. 4, L'legat de Roma.

"Bona part de la nostra cultura, dels nostres valors i de les cosmovisions de la nostra societat es fonamenta en la tradició romana. [...] El llegat de Roma ha perviscut fins als nostres dies en el dret, la llengua i fins i tot en bona part dels nostres costums."// "En stor del av vår kultur, av våre verdier og vårt samfunns verdensbilde stammer fra den romerske tradisjonen. [...] Arven fra Roma har overlevd frem til i dag i rettigheter, i språket og også i endel av våre skikker."¹²⁸

De siste møtene tar for seg den arabiske invasjonen og etableringen av "la marca hispanica", et grenseområde konstruert av gallerne for å hindre videre muslimsk etablering. Den muslimske invasjonen var et kulturmøte som skulle vise seg å vare i nesten 400 år. Det beskrives som avgjørende for utformingen av den fremtidige katalanske kulturen som utviklet seg i nord i løpet av denne perioden.¹²⁹ Islam hadde ikke bare en sentral rolle i araberne og bereberernes religiøse liv, men var også essensiell i kultur- og handelsnettverket deres som strakk seg mellom Kina, India, Europa og Afrika.¹³⁰ De ukjente produktene og nye teknikkene og vitenskapene ble en del av al-Andalus.¹³¹ Det etniske mangfoldet økte også på den iberiske halvøya som konsekvens av muslimenes enorme nettverk:

"L'Al-Àndalus es una societat multiètnica i plural. Grups àrabs i berbers se sumen a la població hispana, una bona part de la qual s'islamitza. L'afluència d'esclaus de les més diverses procedències multiplica la diversitat. Les comunitats cristianes i jueves són respectades."// "Al-Andalus er et multietnisk og mangfoldig samfunn. Grupper med arabere og bereberes blander seg med befolkningen i Hispania, hvor flere lot seg islamisere. Tilstømningen av slaver fra ulike land økte mangfoldet videre. Også de kristne og jødiske samfunnene var representert."¹³²

Innflytelse fra disse kulturmøtene og migrasjonene er grunnlaget for det samfunnet der Catalonia dannes som selvstendig politisk enhet rundt år 900. MHC har med dette formidlet et syn på det katalanske mangfoldet som samsvarer med Jaume Vicens og som Vilar også siterer. Et fundamentalt aspekt ved det å være katalaner er mangfoldet. Videre peker han på at den inkluderingen man evner å gjennomføre i Catalonia bekrefter denne fortellingen fra prehistorien, samtidig som det peker på utfordringene som kommer. Et motstykke til debatten rundt aksepten av mangfold i Catalonia er presentert av Claudio Sánchez Albornoz som argumenterer sterkt mot at Catalonia er dannet på grunnlag av noe annet enn kulturen fra det pre-arabiske samfunnet. Han erkjenner at jøder og muslimer var tilstede, men mener de spiller

---

¹²⁸ MHC, installasjon kap. 4, El llegat de Roma.

¹²⁹ MHC, kap. 6, A la frontera d'Al-Andalus & kap. 6c, El comerç i la cultura.

¹³⁰ MHC, kap. 6c, El comerç i la cultura.

¹³¹ MHC, kap. 6, Mercats Andalucies & kap. 6c, El comerç i la cultura.

¹³² MHC, kap. 6b, Sota la llei de l'Alcorà.

en ubetydelig rolle i utviklingen.¹³³ Et slikt etnisk syn på den katalanske identiteten er katalanerne opptatt av å ta avstand fra til fordel for det kulturelle fellesskapet.

2.1.2 Andre epoke: migrasjon til det industrialiserte Catalonia

Først på begynnelsen av 1900-tallet fortsetter en eksplisitt fortelling om migrasjon i utstillingen. Migrasjonen finner sted som en konsekvens av mangel på arbeidskraft i Catalonia i forbindelse med den kraftige industrialiseringen som ble gjennomført på 1800-tallet og den nylige introduksjonen av elektrisitet. I første omgang er det migranter hovedsaklig fra andre katalansktalende deler av Spania, som Valencia og Aragón, men de kom etterhvert også fra sørlige deler av Spania, som Murcia og Andalucía. Disse nye arbeiderne bosatte seg i den nye bydelen L'Hospitalet de Llobregat.¹³⁴ Til forskjell fra den første epoken formidler ikke disse fortellingene noe videre. Dette er antakelig en prioritering fra MHC sin side med tanke på at det er den voksende industrien og fremgangen som er hovedfokus. Det kan også tenkes at disse migrantene ikke utløste noen annen endring i samfunnet enn at arbeidet ble dekket og dermed ikke verdt å nevne ytterligere.

Vaca de Osma nevner migrasjonen tidlig på 1900-tallet kort i tre setninger og Vilar har kuttet den ut i sin helhet. McRoberts derimot, ser saken fra en annen side. I løpet av 1920-tallet hadde antallet migranter økt kraftig, men det katalanske samfunnet hadde beholdt den pluralistiske tanken, da det ikke hadde utgjort noen utfordring tidligere. Observasjoner viste at barna til migrantene raskt tok i bruk det katalanske språket. Likevel ble det en diskusjon i de intellektuelle miljøene. Bøker som beskrev migrantenes trussel mot Catalonia av Dr. Puig i Sais og Josep A. Vandellós sine publikasjoner som pekte på at migrantene skulle nok kunne lære seg katalansk, men den katalanske etnisiteten var fortsatt truet fordi disse likevel ikke var ekte katalanere.¹³⁵ Hele det intellektuelle miljøet unngikk pent ordet rase, men om Vandellós sine argumenter ble brukt på grunnlag av biologi eller miljø er fortsatt usikkert.¹³⁶ På den andre siden av diskusjonen stod de som hadde et mer optimistisk syn på mangfoldet. Om man ønsket å øke potensialet i assimileringspolitikken måtte man ødelegge fordommene om at nasjonalitet var bygget på rase, og heller bygge den på kultur.¹³⁷ Konflikten rakk aldri å bli noen videre utfordring på grunn av den økonomiske krisen som rammet verden på

---

¹³³ Pierre Vilar, *La breve historia de Cataluña*, Bellaterra 2011: 112-113.

¹³⁴ MHC, kap 31j, La immigració.

¹³⁵ McRoberts 2001: 129-130.

¹³⁶ McRoberts 2001: 129-130.

¹³⁷ McRoberts 2001: 130.

begynnelsen av 30-tallet og den påfølgende spanske borgerkrigen.¹³⁸ Nettopp fordi konflikten aldri beveget seg i retning av faktiske tiltak, er dette en fortelling MHC kan utelate fra utstillingen uten at det påvirker den videre fortellingen.

2.1.3 Tredje epoke: migrasjon til mulighetenes land

Den tredje epoken av migrasjon er et faktum på 1950-tallet og beskrives som en konsekvens av den irreversible jordbrukskrisen i store deler av Spania.¹³⁹ Fortellingens hovedfokus er det katalanske samfunnets evne til å ta imot og integrere denne enorme mengden mennesker på tross av egne vanskeligheter med å kunne uttrykke seg sosialt, kulturelt og politisk under Francos regime.¹⁴⁰ Det visuelle teppet brukes aktivt i denne delen av utstillingen for å støtte oppom det tekstuelle, og er fylt med tabeller, grafer og bilder som illustrerer den demografiske utviklingen. Et eksempel er en tabell med tall for perioden 1936-1980 som sammenligner antall migranter med naturlig befolkningsøkning for å demonstrere hvor stort omfanget faktisk var.¹⁴¹ Som en respons på inkluderingen utvidet også mangfoldet blant katalanerne seg i takt med befolkningsøkningen:

"Aviat els "altres catalans"¹⁴² s'identifiquen amb el país i contribueixen decisivament a la construcció d'un futur comú." // Raskt identifiserte "De andre katalanerne" seg med nasjonen og bidro målrettet til å bygge en felles fremtid."¹⁴³

Denne fortellingen løfter Catalonia frem som et prakt eksempel på aksept av mangfold. Nok en gang går likevel et negativt aspekt ulykkeligvis i utstillingen, noe McRoberts påpeker. Vandellós, i tillegg til flere demografer og andre intellektuelle, ordlegger seg på grensen til rasisme i artikler og utgivelser også i denne epoken.¹⁴⁴ Igjen var det likevel ikke dette som var den dominerende holdningen i den katalanske befolkningen. Jordi Pujol, som skulle komme til å bli den første presidenten av det gjenopprettede la Generalitat i 1980, tok ansvar for en definerende av katalaneren i 1958 som helt tydelig aksepterte mangfoldet:

---

¹³⁸ McRoberts 2001: 130.

¹³⁹ MHC, kap. 39, L'onada immigratòria.

¹⁴⁰ MHC, kap. 39, L'onada immigratòria.

¹⁴¹ MHC, det visuelle teppet, kap. 39, La Població entre 1940-1981.

¹⁴² Begrepet "altres catalans"// "de andre katalanerne" brukes her om de som har migrert til Catalonia. I dag brukes begrepet av den gruppen katalanere som er for autonomi, men imot selvstendighet dette begrepet i omtale av seg selv.

¹⁴³ MHC, kap. 39, L'onada immigratòria.

¹⁴⁴ McRoberts 2001: 131.

Who is catalan? A Catalan is any man who lives and works in Catalonia and through his own work, his own effort, helps to build Catalonia. In other words, makes Catalonia his home, that is to say, in one way or another, has been incorporated, admitted, integrated and is not hostile to it. [...] Except for those with anticatalan prejudice, immigrants are in principle Catalan."¹⁴⁵

Samtidig var han opptatt av at migrantene ikke skulle assimileres, men inkluderes. Språk var essensen. En som snakker katalansk og snakker katalansk til sine barn, er katalaner tvers gjennom.¹⁴⁶ Også i motstanden mot Franco ble det formidlet en bevegelse av kollektiv art, en bevegelse som hadde svært stor oppslutning i perioden 1960-1977, slik Guibernau beskriver.¹⁴⁷ Denne bevegelsen formidles også i utstillingens fortelling som en konsekvens av at en ny generasjon som ikke hadde opplevd krigen vokste opp, men også på grunn av de endringene som skjedde i europeiske samfunn, så vel som det katalanske.¹⁴⁸

2.1.4 Fjerde epoke: "Somos más, más diversos y más viejos"

Utstillingens siste periode formidler den fjerde og siste epoken med migrasjon og kulturmøter. Fortellingen beskriver ikke bakgrunnen for immigrasjonen i seg selv, men formidler at stagnasjonen i den demografiske utviklingen i Catalonia på 80-tallet banet vei for en ny immigrasjonsbølge som var av internasjonal karakter.¹⁴⁹ Fortellingen omtaler også "den nye immigrasjonen"¹⁵⁰, noe som antakeligvis refererer til flykningstrømmene som tok til på begynnelsen av 2000-tallet. "Den nye immigrasjonen" er sett i en språklig kontekst og vil derfor bli behandlet nærmere i kapittel 3.

"[...] Cataluña ha crecido demográficamente, se ha diversificado social y culturalmente de forma extraordinaria [...]"// "[...] Catalonia har hatt en demografisk vekst, diversifisert seg sosialt og kulturelt på en ekstraordinær måte [...]"¹⁵¹

Denne siste epoken av migrasjon og kulturmøter formidlet i utstillingen konstaterer mangfoldet i større grad enn tidligere kapitler, slik som vist i sitatet over og fortellingen bærer mer preg av å være statusrapporter på mangfoldet fremfor faktiske fortellinger, noe som samsvarer med periodens karakter forøvrig.

---

¹⁴⁵ McRoberts 2001: 131.

¹⁴⁶ McRoberts 2001: 132.

¹⁴⁷ Guibernau 2000: 998-999.

¹⁴⁸ MHC, kap. 40, L'antifranquisme.

¹⁴⁹ MHC, catalunya.cat, Som més, més vells i més diversos.

¹⁵⁰ MHC, catalunya.cat, El català, cosa de tots?.

¹⁵¹ MHC, catalunya.cat, Un retrat de Catalunya contemporània, 1980-2007.

2.2 En enhet basert på mangfold

Som diskusjonene i de fire epokene har vært inne på er det i disse fortellingene om migrasjon og kulturmøter som presenteres i utstillingen ved MHC et enhetlig potensiale. Dette ligger i (1) kontinuitet og (2) inkludering.

(1) Å skape et fellesskap basert på historisk kontinuitet er ikke ukjent innen nasjonsbygging.¹⁵² Gjennom disse fire epokene med migrasjon og kulturmøter viser MHC til en periode med det som i dag betegnes som katalansk kultur og sporer denne tilbake til bronsealderen. De tre siste epokene finner sted i en tid der den katalanske nasjonen, rent emosjonelt, er et faktum, mens den første legitimerer grunnlaget og opphavet til nasjonen. En uavbrutt kontinuitet er det likevel ikke om man kun baserer seg på disse fire epokene hvor museet eksplisitt tar for seg migrasjonen. Den maritime storhetstiden til Catalonia på 1300- og 1400-tallet er imidlertid ikke nevnt, og det kan argumenteres for, blant annet gjennom *païses catalanes*, at også dette er en epoke med bidrag til det katalanske mangfoldet uten å ha brukt begrepet migrasjon.

(2) I forlengelse av kontinuiteten skaper museet, gjennom fortellingene om migrasjon, en klangbunn for hele det katalanske samfunnet. Både til alle som føler seg direkte truffet av fortellingene, og på et mer generelt plan gjennom det faktum at det ikke eksisterer et innfødt katalansk folk. Catalonia ble etablert på et fundament av mangfold, noe som gjør aksept for mangfold til en grunnleggende del av den nasjonale identiteten. En inkluderende holdning, åpenhet og toleranse er med andre ord presentert i disse fortellingene som en del av naturen ved det å være katalaner.

"La presencia de personas de todo el mundo ha convertido Cataluña en un escenario de una diversidad cultural y religiosa sin precedentes en su historia."//
"Tilstedeværelsen av personer fra hele verden har gjort Catalonia til et scenario av kulturell og religiøs diversitet uten sidestykke, i sin historie."¹⁵³

2.4 Oppsummering

Gjennom å beskrive grunnlaget for det katalanske mangfoldet, blir også bakgrunnen for hvorfor katalanerne er svært bevisst på sin identifisering med kulturell nasjon fremfor etnisk nasjon. I andre og tredje epokes utelatelse av negative aspekt på grensen til rasistiske blir en kontinuitet av et inkluderende syn på mangfold formidlet ved MHC. Denne kontinuiteten er viktig og danner grunnlaget for hyllesten i kapittel fire. Catalonias evne til å skape

---

¹⁵² Smith 2010: 89-91.

¹⁵³ MHC, catalunya.cat, Som més, més vells i més diversos.

arbeidsplasser og hjerterom når det er mangel på dette ellers i Spania er også essensielt. Migrasjonen beskrives også i tredje og fjerde epoke som det som trengtes for å få hjulene i gang.

3.0 Språk

3.1 Språkets funksjon i nasjonsbygging

"[...] (6) Herren sa: «Se, de er ett folk, og samme språk har de alle. Dette er det første de tar seg fore. Nå vil ingen ting være umulig for dem, hva de så finner på å gjøre. (7) La oss stige ned og forvirre deres språk, så den ene ikke skjønner hva den andre sier!»¹⁵⁴

Historien om Babel, Bibelens beskrivelse av hvordan vi mennesker endte opp med å snakke ulike språk, illustrerer betydningen av språk som et skille mellom *oss* og *de andre*, med andre ord et grunnleggende element i kollektiv identitet. Språk eksisterer i tillegg med en form for horisontløs fortid i den forstand at vi tilsynelatende alltid har kunnet kommunisere. Dette gjør det til noe som er mer rotfestet i samfunnet enn noe annet ifølge Anderson, og er dermed også en sentral brikke i dannelsen av historiebevissthet.¹⁵⁵

Anderson mener at det å bruke språk som nasjonalt særpreg alltid er galt fordi språk er fundamentalt inkluderende i den forstand at alle kan lære seg et språk. Språk er likevel viktig i dannelsen av forestilte fellesskap og nasjonsbyggingen fordi det fungerer som en felles identitetsmarkør.¹⁵⁶ Hobsbawm påpeker at hver stat og nasjon snakker et språk, men det betyr ikke at det er like mange språk som det er stater.¹⁵⁷ Flere nasjoner kan benytte seg av samme språk, slik som engelsk har spredt seg, i tillegg til at flere nasjoners folkespråk kun fungerer som en del av en politisk debatt om frigjøring, slik som i Baskerland og Skottland. Her snakker få eller ingen folkespråkene. At språk skal kunne fungerer som kriterie for å være en nasjon eller medlem av en nasjon er kun mulig dersom en språkforskjell brukes som argument for å skille seg fra et annet nærliggende samfunn. Fordi at dersom det kun er ens eget språk som snakkes i nærheten, så kan det jo ikke sies å fungere til å skille ut noen heller. Fordi alle har det.¹⁵⁸ Fordi språk danner forestilte fellesskap som egentlig ikke eksisterer. Men i Catalonia kan man si at det eksisterer som en mulighet til å skape et skille, og derfor velger man å bruke det som et kriterie for nasjon. Dette kapitlet vil utdype funksjonen av det katalanske språket som en av de viktigste identitetsmarkørene i Catalonia og vise museets vektlegging av dette som tema.

---

¹⁵⁴ Bibelen, 1. Mosebok, 10-11.

¹⁵⁵ Anderson 1996: 141.

¹⁵⁶ Anderson 1996: 130-131.

¹⁵⁷ Hobsbawm 1992: 63.

¹⁵⁸ Hobsbawm 1992: 56-57.

3.2 Kontinuiteten

Johannes Nymark skriver at katalanerne er stolte av sine lange skrifttradisjoner med bruk av det katalanske språket.¹⁵⁹ Det er derfor ingen overraskelse at det allerede er snakk om språkutvikling i utstillingens kapittel 3. Dette er ikke en direkte referanse til det katalanske språket, men fungerer heller for å vise interesse for skriftlige strukturer, kommunikasjon og en form for utdanning. I kapittel 4 er språket nevnt med referanse til latin. På tross av at det ikke er eksplisitt katalansk det er snakk om, har det altså fått en funksjon som språk i generell forstand og det påpekes med dette at språket er en viktig del av den katalanske identiteten:

"És en aquest moment que s'estableixen algunes de les estructures culturals bàsiques de la nostra identitat, com la llengua i el dret."/"Det er på dette tidspunktet at man føler på noen av de grunnleggende kulturstrukturene i vår identitet, for eksempel språket og retten."¹⁶⁰

I løpet av 1100-tallet oppstår symbolene Catalonia og det katalanske språket i forbindelse med konsolideringen av den politiske suvereniteten. Ordet "katalansk" blir benyttet for første gang i troskapseden av stormennene i Carcasson til Ramón Berenguer III av Barcelona.¹⁶¹ Dette På slutten av 1100-tallet ser vi oversettelser av *Forus ludicum*, visigoternes lover, og *Homilies d'Organyá*, som er en samling seremonier. Disse tekstene er de eldste vi kjenner til som i sin helhet er skrevet på katalansk.¹⁶² Her er det i all sannsynlighet snakk om katalansk med tanke på nasjonalitet, og hovedfokuset i avsnittet ligger dermed på å legitimere den katalanske staten. Siste halvdel tar imidlertid for seg de første bevisene vi har på skriftlig katalansk. Dette er åpenbart et viktig moment i katalansk språks historie, da det også nevnes i blant annet *Draumen om Catalonia*.¹⁶³ Her nevnes i tillegg manuskriptet *Greuges de Caboet*.¹⁶⁴ Og som det blir presisert i begynnelsen av denne delen av utstillingen:

"L'aparició del mot Catalunya (Catalonia) és gairabé simultani a l'inici de l'ús del català com a llengua escrita."/"Den første opptreden til ordet *Cataluña* (Catalonia), skjer praktisk talt samtidig med å bruke katalansk som skriftspråk."¹⁶⁵

Et regulert katalansk skriftspråk beskriver museet i kapittel 16 og de siste århundrene av middelalderen. Hobsbawm hevder imidlertid at et nasjonalspråk ikke kan oppstå før det

---

¹⁵⁹ Nymark 2015: 13.

¹⁶⁰ MHC, kap. 1, De la prehistòria al segle VIII. Les arrels.

¹⁶¹ MHC, kap. 11b, Catalunya i el català.

¹⁶² MHC, kap. 11b, Catalunya i el català.

¹⁶³ Nymark 2015: 13.

¹⁶⁴ Nymark 2015: 13.

¹⁶⁵ MHC, kap. 6, Segles VIII al XIII. El naixement d'una nació.

foregår målrettet språkundervisning.¹⁶⁶ Likevel beskriver McRoberts at det først var i andre halvdel av 1800-tallet at et skolesystem ble etablert i Spania.¹⁶⁷

"[Els borja] tenen un paper transcendent en la cort pontificia, on el català esdevé llengua d'ús quotidià." // "[Los borjas] har en viktig rolle ved hoffet til paven, hvor katalansk ble hverdagsspråket."¹⁶⁸

Dette kan synes å være tilfeldig plassering av en del av katalansk språks historie, men sannsynligheten er stor for at det er nevnt for å demonstrere viktigheten av språket i siste halvdel av 1400-tallet. I tillegg til å sette det i sammenheng med to svært betydningsfulle personer, blir det samtidig utstilt som innflytelsesrikt, ikke bare i Catalonia, men også til nærliggende områder, og ikke til hvem som helst, men i pavenes nærvær.

Studier fra 2013 viser at 36% av befolkningen i Catalonia har katalansk som det språket de bruker mest og identifiserer seg med.¹⁶⁹

"Amb l'arribada de la nova immigració, és planteja un nou repte. Segons els estudis estadístics, els nous catalans han anat assolint el català com a llengua d'ús habitual a la llar i cada cop són més els que la consideren la seva llengua pròpia." // "Med ankomsten av ny innvandring, kommer også nye utfordringer. Ifølge statistiske studier har de nye katalanerne tatt til seg katalansk som sitt daglige språk i hjemmet og stadig flere anser det for å være sitt eget språk."¹⁷⁰

Gjennom å uttrykke det faktum at også innvandrerne til Catalonia i stor grad tar til seg språket og ser på det som sitt eget, legitimerer MHC den sterke stillingen de har gitt språket tidligere og har med dette trukket det katalanske språket i en tilnærmet uavbrutt linje fra 1000-tallet.

3.3 Bakgrunnen for det katalanske språkets sterke rolle

Eric Hobsbawm hevder at ignoranse overfor en annen manns språk fort kan være den første barrieren for kommunikasjon, og at ulike språk fungerer som en åpenbar skillelinje for medlemmer av en subkultur som ønsker å løsrive seg fra hovedsamfunnet.¹⁷¹ I statuttene for Catalonia sin autonomi fra 1978 er katalansk oppnevnt som offisielt språk, sidestilt med kastiljansk,¹⁷² en kommunikasjonsbarriere basert på språklig forståelse er dermed unngått.

---

¹⁶⁶ Hobsbawm, 1992: 52.

¹⁶⁷ McRoberts 2001: 15.

¹⁶⁸ MHC, kap. 17h, Els Borja.

¹⁶⁹ Institut d'Estadística de Catalunya. "Usos lingüísticos de la población. Por identificación lingüística y lenguas más frecuentes", hentet fra <<https://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=803&lang=es>>, sist aksessert 15.04.18 kl 13:34.

¹⁷⁰ MHC, kap. catalunya.cat, El català, cosa de tots?.

¹⁷¹ Hobsbawm 1992: 51.

¹⁷² McRoberts 2001: 57.

Skillelinjen mellom *oss* og *de andre*, altså katalanere og spanjoler, basert på språk, er derimot svært åpenbar. Dette reflekteres ved MHC fra et rent museografisk aspekt ved å sette katalansk øverst og lettest tilgjengelig for lesern og deretter kastiljansk og engelsk, i tillegg til bruken av kun katalansk tekst i det visuelle teppet. men også fra et museologisk gjennomformidlingen av historien.

"Les noves autoritats estenen la persecució de la llengua a tots els àmbits públics [...]"/ "De nye myndighetene utvidet forfølgelsen av de katalanske språket på alle offentlige områder [...]"¹⁷³

Det katalanske språket har gjennom historien hatt to store tilbakeslag, begge i forbindelse med tap av selvstendighet, og begge under tydelig undertrykkende omstendigheter. Sitatet over beskriver situasjonen for det katalanske språket etter at utfallet av arvefølgekrigen var klart og en ny myndighet hadde tatt plass. På tross av at muligheten for å snakke katalansk i hjemmet fortsatt var tilstede, så det mørkt ut for bevaringen av språket. Språkskifter, slik Florian Columnas presenterer det, kan gå svært fort dersom det utøves et press utenfra og språket man i hovedsak forholder seg til er et annet.¹⁷⁴ Denne undersøkelsen er imidlertid basert på språkforskning i migrasjonssituasjoner, noe som betyr at motivasjonen for å lære det nye språket vil være antatt høy og man har flyttet til et sted hvor muligheten for å snakke morsmålet og bli forstått, er minimal. Katalanerne bodde fortsatt i Catalonia og motstanden mot de nye myndighetene kan ha skapt gunstig rom for vedlikehold av det katalanske språket.

Real Academia Española (RAE) ble en offisielt anerkjent organisasjon i oktober 1713. Det grunnleggende målet for akademiet var, og er, å sikre at det spanske språket ikke mister sin essensielle evne til samling og fellesskap.¹⁷⁵ Museet nevner ikke dette, noe som underbygger det faktum at språket ikke er det overordnede temaet for utstillingen. Jeg velger å trekke det frem her for å understreke det arbeidet som også ble gjort for å styrke det kastiljanske språket på denne tiden.

Det andre tilbakeslaget beskrives i installasjonen "La escuela, som er plassert mellom kapittel 36 og 37 i utstillingen og er utformet som to klasserom med ryggen til hverandre. De er tilsynelatende like, men fungerer som et markert skille mellom to epoker dersom man ser nærmere på innholdet. I det klasserommet som ser bakover i utstillingen er datoen 23/11-35 og et utdrag fra den katalanske dikteren Joan Maragalls dikt "La vaca cega" er skrevet på tavla. I tillegg til vinkelmåler og linja ligger det på kateteret bøker skrevet på katalansk om

---

¹⁷³ MHC, kap. 23a, La llarga postguerra.

¹⁷⁴ Florian Columnas, "Sociolinguistics - The study of speakers' choices", New York 2013: 176.

¹⁷⁵ Real Academia Española. "Historia", hentet fra <<http://www.rae.es/la-institucion/historia>>, sist aksessert 14.04.18 kl 17:00.

republikken, katalansk geografi og det katalanske språket. På veggen henger det et kart over Catalonia og et bilde av den katalanske presidenten i 1935, Francesc Macià. Snur man seg rundt møter man en annen tavle. Her er datoen 15/7-1943 skrevet, i tillegg til en kort historie om utryddelsen av jøder og "los reyes católicos" skrevet på kastiljansk. På kateteret ligger det et spanskrør og bøker om Fransisco Franco, misjonering og spansk geografi og historie, også disse på kastiljansk. På veggen henger det et bilde av Franco og en av grunnleggeren av falangistpartiet José Antonio Primo de Rivera. Mellom dem henger et katolsk kors og over pulten henger det et kart over hele den iberiske halvøya.¹⁷⁶ I denne installasjonen har MHC gitt det katalanske språket gode verdier ved å sette det i en situasjon hvor det står som motstykke til Francos diktatur og hans ideologiske syn. Videre i kapittelet understrekes dette ytterligere.

"La llengua catalana resta postergada en l'àmbit privat. [...] L'edició en llengua catalana és perseguida, i només és represa en la clandestinitat." // "Det katalanske språket ble henvist til privatlivet. [...] Utgivelser på spansk forfølges og kun gjennomført i hemmelighet."¹⁷⁷

Sitatet forteller om en situasjon hvor katalansk igjen blir stuet inne i privatsfæren, og hvor et språkskifte er truende.

Både sitatet hentet i forbindelse med arvefølgekrigen og installasjonen og sitatet hentet i forbindelse med den spanske borgerkrigen vitner om det Hobsbawm beskriver som ignoranse overfor en annen manns språk i den forstand at staten Spania ble satt øverst uansett hvilke ofre som eventuelt måtte finne sted lenger nede. Å se morsmålet sitt presentert i historien på denne måten vil uten tvil kunne skape reaksjoner. Fortellingene gir uttrykk for hvor fort situasjonen kan snu (god situasjon før borgerkrigen), hvor vanskelig det kan være å komme seirende gjennom det (Columnas språkskifte og formuleringen av La Reinaxença-sitatet), men legger i den sammenheng også vekt på hvor viktig det er å være bevisst på sin rolle i bevaringen (å si at ting ble skrevet i hemmelighet).

"Catalunya criztal•litza com a nació durant els segles XI i XII. La llengua catalana, amb les seves diferents variants lingüístiques, és un dels trets d'identificació nacional." // "Catalonia entret scenen som nasjon i løpet av 1000 og 1100-tallet. Det katalanske språket, med sine ulike lingvistiske varianter, ser ut til å ha innehatt funksjon som nasjonal identitetsmarkør."¹⁷⁸

---

¹⁷⁶ MHC, kap. 37, L'escola.

¹⁷⁷ MHC, kap. 37d, La repressió cultural.

¹⁷⁸ MHC, installasjon, kap. 17, Països de parla catalana.

3.3 Oppsummering

Det katalanske språket spiller en viktig rolle som identitetsmarkør og som bidrag til nasjonsbyggingen i det katalanske samfunnet. Dette er på bakgrunn av språkets lange tradisjoner og rollen språket fikk i revitalisering av katalansk kultur både etter 1714 og i gjenopprettelsen etter Franco fra 1975.

4.0 Det katalanske selvbildet

4.1 En offisiell katalansk fortelling

Et selvbilde handler om hvordan man oppfatter seg selv. Videre er denne oppfattelsen bygget på inntrykk man har av sin egen person og sin plass i samfunnet eller i forholdet til andre mennesker. Dette inntrykket er igjen dannet på bakgrunn av identitetene man innehar. Et selvbilde er med andre ord komplekst. Historiske fortellinger er sentralt i vårt valg av identitet og dermed også grunnleggende for hvordan vi forstår oss selv.¹⁷⁹ Nasjoner har gjerne en offisiell fortelling, hvis oppgave er å formidle de viktigste hendelsene for det livet som leves i dag. I Norges offisielle fortelling er blant annet 1814 og 1905 regnet for å være sentrale, tilsvarende er 1389 viktig for den serbiske nasjonen, noe vi skal se i kapittel 5. Den offisielle katalanske fortellingen har, ifølge Sant, sine kjerneelementer i språket, samt de viktigste nasjonale symbolene; *la Senyera* (flagget), *Els Segadors* (nasjonalsangen) og *la Diada* (nasjonaldagen). Også elementer fra den moderne historie har fått en sentral plass; den andre republikken (1931-1936), den spanske borgerkrigen (1936-1939), Francos diktatur (1939-1975) og gjenopprettelsen av den katalanske nasjonen fra 1975 frem til i dag.¹⁸⁰

Alle elementene i den offisielle katalanske fortellingen er representert i utstillingen ved MHC og de er alle med på å formidle grunnleggende egenskaper ved erkekatalaneren og det katalanske selvbildet. Oppgavens kapittel 3 har allerede tatt for seg det katalanske språket som en av de mest sentrale identitetsmarkørene for befolkningen i Catalonia, og vil dermed ikke bli diskutert videre her. Offerrollen, en egenskap knyttet direkte til samtlige av elementene i den offisielle katalanske fortellingen, spiller en tilsvarende sentral og omfattende rolle som språket i måten katalanerne oppfatter seg selv, og vil dermed utdypes videre som eget tema i oppgavens kapittel 5.

Pågangsmot og optimisme er egenskaper som lyser gjennom i alle ele. Dette ser vi blant annet i befolkningens innsatsvilje under borgerkrigen hvor blant annet luftangrep bli satt inn som en form for psykisk terror, men at befolkningen likevel samler seg i motstand,¹⁸¹ og også i den fortsatte kampen for nasjonen i gjenopprettelsen fra 1975,¹⁸² etter en lang periode med motgang. I mange av hendelsene formidler også fortellingen ved MHC det sterke engasjementet, eksempelvis i omstendighetene rundt nasjonalsangen *Els Segadors*, hvor

---

¹⁷⁹ Tone Kvernbekk & Gudmundur H. Frimannsson. "Narrative: a brief introduction" vol. 57 (6) i *Scandinavian Journal of educational Research*, 2013: 271-273.

¹⁸⁰ Sant 2015: 345.

¹⁸¹ MHC, installasjon, kap. 37, ¡Al refugi!.

¹⁸² MHC, kap. 41, La recuperació de l'autonomia & kap. catalunya.cat.

bøndene engasjerte seg i sin egen hverdag som de mente ble tråkket på av sentralmaktene.¹⁸³ Også gjennom alle motstandsbevegelsene som eksisterte under Francos tøffe regime, som måtte tåle hard undertrykkelse og reprimander dersom de ble oppdaget er et eksempel.¹⁸⁴ Gode verdier og demokratiske holdninger er også gjentakende for mange av hendelsene. For eksempel i den andre republikken som ble drevet av folkeavstemninger¹⁸⁵ og i gjenopprettelsen hvor et bredt og åpent syn på religion, familiesammensetning og hudfarge trekkes frem som viktig for samfunnet.¹⁸⁶ Dette leder videre til stolthet for nasjonen og det katalanske folket, som blant annet kommer til syne gjennom bruken av La Senyera på balkongen av La Generalitat i 1931.¹⁸⁷ Det historiske aspektet ved det katalanske selvbildet er også sentralt og kan ses i blant annet historiene til de tre symbolene gjennom at de er oppstått for mange hundre år siden, men at man i dag føler seg sterkt knyttet til dem, noe som gir en veldig nærhet til det fortidige.

Denne offisielle fortellingen samsvarer i stort grad med den fortellingen som presenteres ved MHC, men med noen ulikheter som bør nevnes. Edda Sant presenterer i sin studie at det var Carles el Calb som overrakte Guifré el Pilós flagget som et symbol på at han kunne starte sitt eget dynasti.¹⁸⁸ Fortellingen i utstillingen ved MHC formidler imidlertid at Lluís el Pietós, etter å ha dratt fingrene sine gjennom såret til Guifré, trekker dem over det gyldne skjoldet hans.¹⁸⁹ Hovedpersonen er den samme, men MHC har valgt en mer billedlig fortelling. Det mest oppsiktsvekkende er imidlertid at MHC bruker Lluís el Pietós fremfor Carles el Calb, da sistnevnte regnes for å gi legenden mer troverdighet i at biografiene deres i større grad sammenfaller i tid.¹⁹⁰ Fortellingen knyttet til la Senyera skiller seg noe ut i hvilke egenskaper den formidler. Omtalelsen i utstillingen er så kort og det tekstuelle tilknyttet hendelsen er ikke veldig forklarende, så det er ikke mye den formidler. Det som fortelles ved MHC beskriver egentlig bare opprinnelsen til de fire stripene og hvem som var involvert. Årstall er ikke nevnt. Som besøkende kan man finne noe utdypelse av dette i 7d. Her er står det beskrevet at Guifré el Pelós blir greve av Urgell og Cerdanya i 870 og av Girona og Barcelona i 878, i tillegg til at han er den første som ikke oppkaller barna etter de frankiske

---

¹⁸³ MHC, kap. 21, La guerra dels segadors.

¹⁸⁴ MHC, kap. 40, L'antifranquisme.

¹⁸⁵ MHC, kap. 35, La generalitat republicana.

¹⁸⁶ MHC, kap. catalunya.cat, Som més, més vells i més diversos.

¹⁸⁷ MHC, kap. 35, Francesc Macià.

¹⁸⁸ Sant 2015: 345.

¹⁸⁹ MHC, kap. 6, Història i llegenda de les quatre barres.

¹⁹⁰ Somatemps. "Mitològiques: "La leyenda del origen de la bandera catalana". Hentet fra <<https://somatemps.me/2014/07/02/mitologiques-la-leyenda-del-origen-de-la-bandera-catalana/>>, sist aksessert 15.05.18 kl 01:40.

kongene. Ser man bort fra den offisielle fortellingen og kun på utstillingen ved MHC vil ikke dette spille noen utgjort rolle i en beskrivelse av det katalanske selvbildet.

I likhet med elevene i studien til Sant bruker MHC også kvasi-personen "Cataluña" eller "los catalanes" i formidlingen av sin fortelling. Det vil si at Catalonia som enhet, får egenskapene ved å være en bestemt karakter.¹⁹¹ Dette er en nødvendig forenkling i en kulturhistorisk museumsutstilling da man hverken har detaljert nok informasjon eller plass til å dokumentere hver enkelt katalaners synspunkt i ulike situasjoner, som angikk hele befolkningen. Det vil likevel være sentralt i oppfattelsen av hvordan MHC formidler det katalanske selvbildet i den forstand at den katalanske befolkningen ofte blir fremstilt som svært harmonisk.

4.2 Innovatøren

To aspekter som fremstår som sentrale i fortellingen ved MHC, men som ikke tillegges vekt i den offisielle fortellingen er det innovative og det kunstneriske. Det kunstneriske aspektet kommer ikke frem gjennom den offisielle fortellingen i det hele tatt, mens det innovative gjør seg til kjenne i fortellingen om den andre republikken i et lovverk som var progressivt og moderne,¹⁹² og under borgerkrigen ved én anledning, en ny behandling av krigssår.¹⁹³

Gjennomgående tar utstillingen for seg teknologi og utvikling i Catalonia som tema, både i form av teknologiske nyvinninger og oppfinnelser og som forbedring av allerede eksisterende teknologi eller handlingsmønstre. Ifølge Europakommisjonens oversikt over vekst i EU-land, har den katalanske økonomien, frem til nylig, vært basert på lange tradisjoner innen industri og vitenskapelig forskning,¹⁹⁴ og en rolle innen teknologi og vitenskapelig utvikling kan derfor ses på som et naturlig fokuspunkt for den permanente utstillingen ved MHC. Å overdrive sin egen rolle innen teknologiske nyvinninger og vitenskap er imidlertid ikke uvanlig ved nasjonale museer i rike og industrialiserte land ifølge David Edgerton, og det er en uheldig bieffekt dersom en slik fremstilling skaper en falsk stolthet hos dem som ser på museets fortelling som sin arv.¹⁹⁵

---

¹⁹¹ Sant 2015: 349, 352.

¹⁹² MHC, kap. 35c, L'autonomia en marxa.

¹⁹³ MHC, kap. 36e, La guerra a la reraguerda.

¹⁹⁴ European Commission. "Catalonia", hentet fra <<https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/catalonia>>, sist aksessert 17.04.18 kl 22:48.

¹⁹⁵ David Edgerton, *The Shock of the Old: Technology and Global History since 1900*, London 2006: 103-104.

"La burgesia catalana és l'única amb interessos industrials a l'Estat espanyol, però és marginada en el procés de gestió de les reformes i topa amb els interessos de burgesia financera de Madrid, dels terratinents del sud peninsular i de la burgesia comercial de les ciutats portuàries, indiferents a la industrialització."// "Det katalanske borgerskapet var det eneste med industrielle interesser i Spania, men blir marginalisert i implementeringen av reformer, i tillegg til at det oppstod interessekonflikt med finanseliten i Madrid, landeierne i sør-Spania og handelseliten i havnebyene."¹⁹⁶

Sitatet over beskriver flere aspekter ved det industrielle Catalonia. For det første var det katalanske borgerskapet lenge alene om å satse på industrien i Spania. Med tanke på hvor viktig industrialisering skulle vise seg å bli er det en viss stolthet knyttet til det faktum at det skapte interessekonflikter med resten av det spanske borgerskapet når Catalonia gikk denne veien. På tross av mye motstand i de andre borgerskapene vant det katalanske borgerskapet sammen med arbeiderklassen gjennom med ønsket om å beskytte de industrielle interessene sine. Videre er dette også en måte å heve seg over resten av Spania på generelt. Med andre ord vil det være rimelig å hevde at agendaen i dette sitatet ikke utelukkende er å formidle historien om den katalanske industrialiseringen, men også knytte kloke valg og pågangsmot til katalaneren.

Tekstilindustrien og vinproduksjonen på 1800-tallet, samt 1950-tallets bilindustri er de produksjonene som trekkes frem i fortellingen i utstillingen. Begge disse epokene med industriell vekst betød at det foregikk endringer i samfunnet som skapte nye behov. Endringer og behov som Catalonia tok tak i og gjorde noe med. Denne besluttsomheten og satsingen var med på å skape arbeidsplasser for hele Spania i tider der det virkelig var behov for sysselsetting, slik vi så i kapittel 2. Arbeidsplasser i et industrialisert samfunn på 1800-tallet medførte en forflytting fra mindre bygdesamfunn og inn i byen. Her mistet folk sin identitet og måtte søke til et nytt fellesskap. Dette henger sammen med den moderne forståelsen av nasjon og nasjonalisme som et forestilt fellesskap for at arbeidsplassen skulle kunne fungere optimalt.

I tillegg til å vektlegge industrialiseringen som en periode hvor teknologi og utvikling stod sterkt er det også referanser til dette gjennomgående i utstillingen. "El pany de Miquelet",¹⁹⁷ innen våpenteknologien og "La berguedana",¹⁹⁸ en videreutvikling av Spinning-Jenny er blant eksemplene på dette. Gjennom å fortelle at katalanerne ikke bare var passive mottakere, men også viser et ønske om og ikke minst ser et forbedringspotensiale i objekter

---

¹⁹⁶ MHC, kap. 25f, La resposta de la burgesia industrial: el proteccionisme.

¹⁹⁷ MHC, kap. 21, El pany de Miquelet, una revolució tecnològica.

¹⁹⁸ MHC, kap. 23d, Manufactures tradicionals i noves manufactures.

gir den katalanske identiteten en innovativ karakter. Dette understrekes ytterligere når innovatørperspektivet også utspilles gjennom blant annet Ictíneo¹⁹⁹ og radiooverføring av bilder og dokumenter.²⁰⁰ Det er en viss form for "vi gjorde det først!"-mentalitet i formidlingen av disse fortellingene, men fordi dette ikke er hovedfokuset i utstillingen kan det ikke sammenlignes med hvordan det er gjennomført ved The Istanbul Museum of the History of Science and Technology in Islam (heretter omtalt som IMHSTI), hvor det foregår en konsekvent sammenligning mellom europeiske objekter og de islamske, slik Yakup Bektas og Roger Sherman beskriver i sin artikkel.²⁰¹ Et likhetstrekk mellom IMHSTI og MHC er at de bruker fortellingene om denne evnen til å utvikle og tenke nytt til å utforme et fellesskap.²⁰²

Michael Adas hevder at en besettelse av å glorifisere innovasjon eller vise frem en rik vitenskapelig og teknologisk arv har en lang historie. Allerede på 1600-tallet er den tydelig i europeernes søken etter å vise frem superioritet med referanse til deres oppnåelser innen vitenskap og teknologi. 200 år senere hadde dette utviklet seg til en vurdering av menneskeverd og en mulighet til å skille mellom sivilisert og usivilisert, kulturell og barbarisk, utviklet og underutviklet.²⁰³ Etter den arabiske invasjonen, forteller MHC at katalanerne tok med seg den nye kunnskapen de hadde tilegnet seg innover i Europa. Om de i denne overføringsprosessen la vekt på slike holdninger som Adas beskriver, nevnes ikke. Det vil uansett være naturlig å tro at det var med en viss stolthet at de lærte bort ny kunnskap.

4.3 Estetikeren

Det kreative ved katalanerne formidlet ved MHC, gjennom litteratur, kunst, arkitektur og lignende, noe den offisielle fortellingen Sant presenterer har utelatt. Også Guibert tillegger kunsten en viktig rolle for katalanerne i sin studie.²⁰⁴

Det emosjonelle ved identitet og fellesskapsfølelse står sterkt i Catalonia,²⁰⁵ noe utstillingen ved MHC gjenspeiler ved at kunst og kultur blir formidlet gjennomgående som enkelttemaer i ulike kapitler. "El modernismo" / "Den katalanske modernismen" har imidlertid fått sitt eget kapittel. Fra denne perioden er det flere katalanske kunstnere innen maleri, design

---

¹⁹⁹ MHC, kap. 27, La nova societat industrial.

²⁰⁰ MHC, installasjon, periode Del 1900 al 1939. Els anys elèctrics, La transmissió de fotografies a través de la ràdio.

²⁰¹ Yakup Bektas & Roger Sherman. "A Bold New Enterprise: The Istanbul Museum of the History of Science and Technology in Islam" vol 54 (3) i *Technology and science*, Baltimore 2013: 619-639.

²⁰² Bektas & Sherman 2013: 619-639.

²⁰³ Michael Adas, *Machines as the Measure of Men: Science, Technology, and Ideologies of Western Dominance*, New York 1989: 69-127, 406.

²⁰⁴ Guibernau 2000: 1002.

²⁰⁵ Guibernau 2000: 1002.

og arkitektur som har fått status som symboler på den katalanske identiteten.²⁰⁶ Bakgrunnen for dette ligger i at stilen som utviklet seg fikk stor oppmerksomhet, ikke bare i Spania, men i resten av Europa også, og mange av resultatene fungerer i dag som noen av de store turistattraksjonen i Barcelona. Den katalanske modernismen innehar også mange likhetstrekk med innovatør-delen av selvbildet:

"A la fi del segle XIX, en el moment inicial de l'expansió del catalanisme i responent al desig de crear un estil propi, apareix a Catalunya un nou corrent artístic: el modernisme, moviment d'avantguarda que, en els seus orígens, s'identifica amb tot el es "modern", innovador, revolucionari, futurista, vinculat amb les novetats artístiques europees."// "På slutten av 1800-tallet, i begynnelsen av ekspansjonen av katalanismen og som svar på et ønske om å lage en egen stil, oppstod en ny kunstnerisk trend: modernismen, en banebrytende bevegelse som i begynnelsen identifiserte seg med alt moderne, nytenkende, revolusjonerende, futuristisk og som var knyttet til europeiske kunstneriske innovasjoner."²⁰⁷

4.4 Oppsummering

Den offisielle fortellingen presentert av Sant skaper et grunnlag for å ta tak i det katalanske selvbildet, men utstillingen ved MHC viser at det er vanskelig å skulle favne om helheten i selvbildet og erkekatalanern med kun et bestemt utvalg historiske hendelser. Gjennom historiebruken ved MHC formidler den offisielle fortellingen egenskaper som pågangsmot, optimisme, engasjement, gode verdier og demokratisk sans og stolthet. Gjennomgående temaer ved MHC legger i tillegg til en beskrivelse av katalanerne som innovatør og estetiker.

---

²⁰⁶ Guibernau 2000: 1002.

²⁰⁷ MHC, kap. 30, El modernisme.

5.0 Offerrollen

I kapittel 1 ble fortellinger om undertrykkelse og urettferdig behandling av omverdenen beskrevet som fortellinger med stort identitetsskapende potensiale. Dette kapittelet vil kommunisere det overordnede innholdet i tre fortellinger fra den permanente utstillingen ved MHC hvor offerrollen er sentral; (1) Martyrer blir til nasjonale symboler, 1640-1714; (2) Undertrykkelse og tap av selvstendighet, 1936-1950; (3) Catalonia reiser seg igjen, 1980- i dag, og diskutere hvordan offerrollen utspiller seg i disse fortellingene, samt diskutere hvilken plass fortellingene har med tanke på historiebevissthet og identitetsdannelse i Catalonia og ved MHC.

5.1 Svakheter og maktesløshet som identitetsdannende materiale

Måten ofre, og slektninger av ofre, for Holocaust veves sammen på tvers av landegrenser over hele verden, tilsynelatende uten å ha noe annet til felles, gjør Holocaustmuseer- og sentre til det mest kjente eksempelet på at offerrollen som fortelling faktisk har kollektivt, identitetsskapende potensial.²⁰⁸ Et annet veletablert eksempel er Kosovo-legenden. Dette er en fortelling som tar for seg slaget om Kosovo mellom serberne og det Ottomanske Riket i 1389. Serberne ble beseiret i kampen, noe som medførte tap av selvstendighet og flere hundre år under ottomansk styre. Dette minnet står svært sterkt hos serberne og regnes av de fleste for å være selve fundamentet for deres identitet og det som skiller deres nasjon fra andre nasjoner. Budskapet slik det brukes i dag er en sorgfull, men stolt følelse av tragedie, død og tap, slik Ivana Spasic beskriver det.²⁰⁹

Det er av flere grunner ikke enkelt å skulle gi noen, eller ta på seg, en offerrolle. For det første kan ordene "offer" og "overlevende" i seg selv oppfattes stigmatiserende og ha en iboende mangel på motstand og heltemot.²¹⁰ For det andre påpeker Marianne Hircher at det er en raritet i det at man kan skape en felles historiebevissthet og kollektiv identitet i dag ved å hente traumer fra fortiden og ta dem til seg som om det var sine egne.²¹¹ For det tredje kan det å stå frem som offer, især om man navngir de skyldige, medføre at handlingene kan gjenta seg i hevn, eller fordi man vekker til live en følelse som har ligget i dvale. Romanifolket/taterne kom til Norge for 500 år siden og var lenge undertrykket av norske

---

²⁰⁸ Sharon MacDonald, *Memorylands*, London 2013: 188.

²⁰⁹ Elizabeth Butler Breese, Jeffrey C. Alexander & Ron Eyerman, *Narrating Trauma: On the Impact of Collective Suffering*, Boulder 2011: 81.

²¹⁰ MacDonald 2013: 194.

²¹¹ Andrea Witcomb 2013: 262.

myndigheter. I utstillingen "Latjo drom" som tar for seg deres kultur og historie i Norge, ønsket de å ta fokus vekk fra offerrolle-aspektet, til fordel for et mer positivt bilde. Det er grunn til å tro at dette henger sammen med at mange fortsatt sliter med redsel og uro for at fordommene skal blusse opp igjen dersom de får oppmerksomhet.²¹² Problematikken rundt dette kommer jeg tilbake til senere. Basert på dette finnes det med andre ord flere forklaringer på hvorfor offerrollen ikke står frem som et eksplisitt element i definisjoner av den katalanske identiteten.

Catalonia som en nasjon uten stat er full av potensielle offerroller. I en studie med mål om å undersøke hvordan katalanske elever forteller den katalanske historien var det en tydelig tendens til å trekke frem traumatiske opplevelser fremfor suksessfulle hendelser.²¹³ I definisjonen av den katalanske identiteten, og i lærerplanen ved katalanske skoler,²¹⁴ er likevel en slik tilnærming tilsynelatende utelatt. Det er, som nevnt tidligere, fortrinnsvis språket og kulturen som opptrer som kjernen i den katalanske identiteten. Disse er i tillegg ofte supplert av de lange tradisjonene innen økonomi, politikk og kunst, og den felles nasjonale historien.²¹⁵ Premissene for at samtlige av disse elementene står sterkt i Catalonia i dag ligger imidlertid nettopp i fortellinger om undertrykkelse og urettferdig behandling. Det er dermed grunn til å hevde at på tross av at offerrollen ikke tradisjonelt har blitt tilegnet noen eksplisitt karakter i ulike definisjonene av den katalanske identiteten, er den det overordnede argumentet. En slik slutning støttes i artikkelen til Sant i det forfatterne beskriver som den offisielle katalanske fortellingen.²¹⁶

5.2 Martyrer blir til nasjonale symboler, 1640-1714

De første utfordringene knyttet til denne perioden begynte allerede rundt 1600 med økende sosiale, økonomiske og politiske forskjeller innad i Catalonia. Det var likevel først i juni 1640 at katalanske bønder hadde fått nok av å være en ufrivillig tredjepart i den pågående konflikten mellom Frankrike og Spania, grunnet regionens geografiske plassering. Å være en tredjepart her innebar også å huse de spanske soldatene, som var voldelige mot befolkningen og bedrev undertrykkelse.

---

²¹² Glomdalsmuseet. "Latjo Drom", hentet fra <<https://glomdalsmuseet.no/latjo-drom>> og <<http://old.glomdalsmuseet.no/html/romani/latjo-drom/>>, sist aksessert 29.04.18 kl 22:31.

²¹³ Sant 2015: 354.

²¹⁴ Sant 2015: 2015: 346.

²¹⁵ McRoberts 2001: 2. Nymark 2015: 6.

²¹⁶ Sant 2015: 345.

"El año 1640 marca la ruptura entre Catalonia y la monarquía hispánica."// "Året 1640 markerte bruddet mellom Catalonia og det hispaniske monarkiet."²¹⁷

"Oss" og "de andre" ble et faktum. Selvom det katalanske opprøret tok slutt med Pyreneene-avtalen i 1659, var kampen om å være europeisk sentralmakt mellom Frankrike og Spania fortsatt aktiv i perioden som fulgte. Felipe V overtok tronen etter Carlos II som døde i 1700 uten tronearving. Dette etterlot resten av Europa i en utsatt situasjon, spesielt med tanke på handel. England skrev derfor under på en pakt med Catalonia om å støtte østeriske Carlos III til tronen, og i tillegg beskytte den katalanske konstitusjonen dersom noe skulle skje. Carlos III fikk aldri grep om tronen og i 1714 prioriterte England en handelstraktat med Bourbon-dynastiet fremfor sitt løfte overfor Catalonia, som ble stående igjen alene.²¹⁸

5.2.1 Els segadors

"Catalunya triomfant, tornarà a ser rica i plena. Endarrera aquesta gent tan ufana y tan superba."// "Catalonia triumferende, skal igjen være rik og skal igjen bugne. Få vekk disse menneskene som er så innbilske og så arrogante."²¹⁹

Sitatet over er det første verset i den katalanske nasjonalsangen, et av de tre nasjonalsymbolene som listes opp i artikkel 1 i den katalanske loven.²²⁰ Den blir avspilt som en del av nisjen som illustrerer det katalanske opprøret, "la guerra de los segadores". Sangen er også kort omtalt på hovedinformasjonsplakaten til kapittelet og noe mer utfyllende på informasjonsplakaten som hører til nisjen. Her fortelles det at sangen har overlevd gjennom muntlig overlevering fra fedre til sønner, og at den også ble brukt i motstandskampen under det frankiske styret før den offisielt fikk status som nasjonalsang i 1993.²²¹ MHC gir her den katalanske nasjonalsangen legitimitet gjennom å påpeke dens kontinuitet, i tillegg til å knytte emosjonene sangen frembringer til den moderne politikken. Også Pierre Vilar trekker en linje mellom *Els Segadors* og politikken når han beskriver hvordan politisk vanskelige tider som påla den katalanske nasjonsbevegelsen diskresjon også kunne føre til svært levende øyeblikk. Et eksempel er da l'Orfeó Català²²² byttet ut sin faste hymne El cant de la Senyera med Els Segadors, og hele salen reiste seg og lyttet med øynene fulle av tårer.²²³ Hverken MHC eller

---

²¹⁷ MHC, kap 21, La guerra dels segadors.

²¹⁸ MHC, kap. 22, La guerra dels segadors.

²¹⁹ Første vers i den katalanske nasjonalsangen.

²²⁰ Generalitat de Catalunya. Estatuto de autonomía 2006. Artículo 8. Hentet fra <https://web.gencat.cat/es/generalitat/estatut/estatut2006/titol_preliminar/>.

²²¹ MHC, kap 21, La guerra dels segadors.

²²² Et katalansk amatørkor stiftet i 1891.

²²³ Pierre Vilar, *Cataluña en la España moderna* (vol. 1), Barcelona 1987: 55.

Vilar sier det eksplisitt, men uttrykker tydelig at den katalanske nasjonalsangen er et symbol på kampen mot undertrykkelse. Teksten er hverken i deler eller i sin helhet sitert i utstillingen, men den ville bygget oppunder denne følelsen. Vi kan likevel ta utgangspunkt i at de fleste katalanere kan teksten utenat, slik at for de besøkende som er katalanske vil dette være en erfaring de selv bidrar med.

5.2.2 Tapende helter

"La resistència de Barcelona provoca l'admiració d'una bona part de l'opinió pública europea, però assenyala tanmateix, la fi de l'Estat català." // "Motstanden Barcelona viste ble møtt med beundring i det europeiske samfunnet, men pekte samtidig på slutten for staten Catalonia."²²⁴

Sitatet over er hentet fra kapittel 22 og er de avsluttende setningene i fortellingen som omhandler Catalonias innsats i arvefølgekrigen. Frem til avtalen med England om forsvar av den katalanske konstitusjonen har MHC i denne fortellingen skapt en katalansk helt som fremstår som villig til å ofre seg for å sikre rettferdige handelsvilkår i Europa og unngå for mye makt hos bourbonerne, ved å aktivt ta del i ønsket om kongeskifte. Denne helterollen blir deretter brukt som en kontrast til den offerrollen som tilskrives katalanerne videre når de blir stående igjen alene. Etter å ha løpt en slik risiko på vegne av Europa, er det ingen som gjengjelder den heroiske innsatsen når situasjonen tar en ny vending og det ender slik sitatet over beskriver. Sitatet bærer også i seg den samme kontrasten vi så tidligere, det å gå fra å være helten til å bli offeret. Fra å være beundret til å miste alt. Samtidig er offerrollen her knyttet til et svik av England og skaper dermed det tydelige skillet mellom "oss" og "de andre".

Det er ikke bare utstillingen ved MHC og deres historieforståelse som vektlegger fortellingen om arvefølgekrigen og konsekvensene det fikk for Catalonia. Bøker som "Catalonia - nation building without a state" av McRoberts²²⁵, "Los catalanes en la historia de España"²²⁶ av José Antonio Vaca de Osma, "Breve Historia de Cataluña"²²⁷ av Pierre Vilar og "Draumen om Catalonia"²²⁸ av Johannes Nymark gjør det samme. Det er imidlertid slik at ingen av de nevnte bøkene avslutter med et fullstendig nederlag for Catalonia. McRoberts konkluderer riktignok med at dette var et bunnpunkt, men beveger seg raskt videre med

---

²²⁴ MHC, nisje, kap. 22, L'onze de setembre.

²²⁵ McRoberts 2001: 15.

²²⁶ José Antonio Vaca de Osma, *Los catalanes - en la historia de España*, Madrid 1996: 153-154.

²²⁷ Vilar 2011: 90-92.

²²⁸ Nymark 2015: 39-40.

overskriften "Cultural persistence" på neste linje.²²⁹ Nymark velger å bemerke at det var en form for politisk dekadanse, men gjør umiddelbart et poeng av å kommentere at dekadanse egentlig er et uttrykk mer brukt i sammenheng med litteratur og at om man skulle snakke om en dekadanse innen litteraturen, så kom konklusjonen an på hvem som gjorde den. For på tross av at kastiljansk språk nå fikk en forsterket rolle, så visste katalanerne at den litteraturen spanjolene lot seg inspirere av (den italienske), i utgangspunktet var inspirert av den katalanske.²³⁰ Pierre Vilar er likevel kanskje den største optimisten av dem alle. Han fastslår at bruken av uttrykket "fin de la nació catalana"//"Enden på katalansk historie" er en overdrivelse både økonomisk, samfunnsmessig og politisk, og begrunner det med den korte oppbygningsfasen i ettertid, tatt den absolutte undertrykkelsen i betraktning, i tillegg til at la *Reinaxença* ble utfallet.²³¹ Til forskjell fra McRoberts, Nymark og Vilar vil MHC sin fortelling oppfattes som avsluttet med sitatet over, da dette er de siste ordene som formidles av utstillingen i den første av to etasjer. Ser man på museumsutstillingen som en form for visuell bok,²³² er første etasje bind I i et leksikon og andre etasje bind II. Det er ikke nødvendigvis naturlig å fortsette lesingen med en gang, det er ikke engang sikkert at man har behov for å lese begge. Selvom det kanskje fremtrer som en selvfølge er det også verdt å bemerke at andre etasje starter med å introdusere et nytt overordnet tema.

5.3 Undertrykkelse og tap av selvstendighet, 1936-1950

La Mancomunitat blir opprettet i 1914 og selvom det kun var snakk om en rent administrativ enhet, ble infrastrukturelle forhold bedre i tillegg til en satsing på sosiale tilbud og kultur. Det spanske samfunnet i sin helhet var likevel konfliktfylt, noe som la til rette for Miguel Primo de Rivera sitt statskupp og påfølgende diktatur 1923-1930. I 1931 grep derfor Francesc Macià anledningen og erklærte Catalonia for selvstendig, noe som kort tid etter kun endte med autonomi. Den nye regjeringen i Spania i 1934 gjorde et overtramp på den katalanske autonomien og Luís Companys erklærte derfor Catalonia for selvstendig. Denne gangen ble det spanske militæret involvert, den katalanske regjeringen ble fengslet og regionen ble fratatt autonomien. Den spanske borgerkrigen var et faktum i 1936. For katalanerne var dette *"l'episodi més dramàtic de la història contemporània d'Espanya i de Catalunya" //"den mest*

---

²²⁹ McRoberts 2001: 15.

²³⁰ Nymark 2015: 40.

²³¹ Vilar 2011: 90-92.

²³² Strandgaard 2010: 315.

*dramatiske hendelsen i spansk og katalansk moderne historie*²³³ Franco fikk tilslutt makten i Spania og hele landet ble lammet av hans diktatur. Med en kompromissløs sentraliseringspolitikk gikk det likevel spesielt hardt utover det katalanske folket og deres språk og kultur.

5.3.1 Fanget av bildene og krigen

Det siste man som besøkende ser før man beveger seg til kapittelet som tar for seg den spanske borgerkrigen er en nisje med bilde av Macià på balkongen i La Generalitat i 1931 på bakveggen. I forgrunnen av nisjen speiles dette bilde, men ikke hele, kun Macià selv og det katalanske flagget på balkongen. Når man så snur seg blir man møtt av en installasjon som illustrerer slagmarken, og som kan minne om scenarier beskrevet i "Hyllest til Katalonia" av George Orwell.²³⁴ En uttørket sandhaug er lagt mellom søylene som gir den tekstuelle introduksjonen til kapittelet. I sandhaugen er det plassert en piggrådbarrikade på midten. I forgrunnen ser vi to enslige sko og en medtatt trestamme, mens det i bakgrunnen, på andre siden av piggråden, ligger en hjelm ved siden av en kanon. Over slagmarken er det hengt opp et lerret som viser en film bestående av scener fra krigen. Til høyre for sandhaugen finnes en installasjon av et katalansk tilfluktsrom med propagandaplakatene til motstandsbevegelsen hengende på veggen. På venstre side av sandhaugen er museets visuelle teppe utvidet med en ekstra rad bilder. Bilder av unge menn og gutter klare til strid, enorme materielle ødeleggelser og døde og sårede.²³⁵ Fordi takhøyden ikke er større, blir den ekstra raden med bilder hengende skrått over de besøkende når de beveger seg gjennom utstillingen. Med dette rundt seg føler man seg som besøkende rammet inn og omringet av elendighet og desperasjon. I artikkelen "Tourism and Nation Building at the War Remnants Museum i Ho Chi Minh city Vietnam" av Jamie Gillen beskrives en lignende følelse av å være omringet av en overveldende mengde bilder som, uten å si det eksplisitt, representerer fiendens verk.²³⁶

5.3.2 La escuela

I skillet mellom kapittel 36 og 37 er en installasjon utformet som to klasserom med ryggen til hverandre presentert, "La escuela". De er tilsynelatende like, men fungerer som et markert

---

²³³ MHC, nisje, kap. 36, La guerra civil Espanyola, 1936-1939.

²³⁴ George Orwell, *Hyllest til Katalonia*, Oslo 1975: 263.

²³⁵ MHC, kap. 36, La guerra civil.

²³⁶ Jamie Gillen. "Tourism and nation building at the War Remnants Museum i Ho Chi Minh city Vietnam" i *Annals of the Association of American Geographers*, 2014: 1307-1321.

skille mellom to epoker dersom man tar en ekstra kikk. I det klasserommet som ser bakover i utstillingen er datoen 23/11-35 og et utdrag fra den katalanske dikteren Joan Maragalls dikt "La vaca cega" skrevet på tavla. På kateteret ligger det vinkelmåler og linjal i tillegg til bøker om republikken, katalansk geografi og det katalanske språket. På veggen henger det et kart over Catalonia og et bilde av den første katalanske presidenten, Francesc Macià. Snur man seg rundt møter man en annen tavle. Her er datoen 15/7-1943 skrevet, i tillegg til en kort historie om utryddelsen av jøder og "los reyes católicos". På kateteret ligger det et spanskrør og bøker om Fransisco Franco, misjonering og spansk geografi og historie. På veggen henger det et bilde av Franco og et av grunnleggeren av falangistpartiet José Antonio Primo de Rivera. Mellom dem henger et katolsk kors og over pulten henger det et kart over den iberiske halvøya.²³⁷ På en subtil, men svært uttrykksfull måte, er de katalanske tapene svært tydelige her; språk, territorium og innflytelse på egen hverdag. Installasjonen representerer et klasserom, noe som antakeligvis ikke er et tilfeldig valg fra MHC sin side. Det er i klasserommet man legger grunnlaget for samfunnet, i form av kunnskap, verdier og kultur. Dette demonstrerer den hegemoniske dyrkelsen av minnekultur katalanerne ble utsatt for over en lengre periode noe som blir tydelig gjennom den direkte sammenligningen man opplever ved å kunne snu seg fram og tilbake i klasserommet, fra den ene politiske atmosfæren til den andre.

MHC gir her spanjolene skyld i å bruke historien ideologisk for å oppnå det samlede Spania ved at det ble undervist i historiske hendelser som for katalanerne betød mindre selvstendighet og et verdigrunnlag de ikke støttet, noe man som besøkende har sett tegn på også tidligere i utstillingen. På samme måte bruker MHC også historien ideologisk i denne installasjonen ved å sette disse to fortellingene om klasseromsopplevelsen opp mot hverandre. For MHC er dette en understreking av at noe er feil og noe annet er riktig.

5.3.3 Ledende overskrifter

Vi har sett at det visuelle teppet, nisjene og installasjonene er viktige for å fremme offerrollen i perioden 1936-1950. Likevel er tekstene heller ikke uten budskap. Tittelen på kapittel 37 er "La llarga postguerra" //"Den lange etterkrigstiden", en tittel som ikke gir den besøkende håp om at situasjonen endret seg til det bedre på kort tid. Videre er første temaoverskrift "L'exili"//"Eksilet", deretter følger "La repressió política"//"Den politisk undertrykkelsen", "La repressió econòmica i social"//"Den økonomiske og sosiale undertrykkelsen og "La

---

²³⁷ MHC, kap. 37, L'escola.

repressió cultural"// "Den kulturelle undertrykkelsen", før kapittelet avsluttes med "La resistència"// "Motstanden".²³⁸ Innholdet i disse fem informasjonsplakatene henger tett sammen fordi de viser at opplevelsen ved å bli igjen og opplevelsen av å flykte i prinsippet var den samme. Konsentrasjonsleire, undertrykkelse på alle områder i livet og motstandsbevegelse som eneste verdige liv. På denne måten tegner MHC opp et tydelig likhetstegn mellom Francos diktatur og nazismen som dominerte Europa. Disse overskriftene er også med på å understreke det de katalanske elevene også opplever som den store fortellingen; en dekadanse.²³⁹

5.4 Catalonia reiser seg igjen, 1980-2007

Årene etter Francos død i 1975 bærer preg av frihet og nye muligheter for Spania, og ikke minst for Catalonia. Perioden 1980-2007 er et eget kapittel og fokuset i fortellingen er hvor Catalonia befinner seg på ulike arenaer i samfunnet i 2007. Språk, befolkning, økonomi og autonomi er temaene som belyses.

5.4.1 Reflektert visualitet

Til forveksling kan kapitlene 2 - 41 være svært lik hverandre både i oppbygning og utseende. Kapitlene 1 og catalunya.cat skiller seg derimot markant fra denne modellen. Fordi kapittel 1 ikke er av relevans for offerrollen vil det ikke bli nærmere diskutert her. Catalonia.cat er i hovedsak preget av at det er mørkt i rommet, samt den futuristisk inspirerte innredningen. Det visuelle teppet fungerer som hovedobjekt og er mer helhetlig utformet enn i tidligere kapitler. Det består av en serie fotografier av det som synes å være tilfeldig utvalgte katalanere i hverdagslivet. Dette danner i seg selv ikke grunnlag for å påstå at dette er en presentasjon av ofre. Ser man på tekstene og hvordan de er formulert i tillegg, vil bildene og den futuristiske innredningen få en dypere mening og klart illustrere en offerrolle.

Museum er utdannende institusjoner, hvor de besøkende forventes å møte sannheter og fakta formidlet på en ryddig måte. Fordi historie er tolkbart, vil det å stille spørsmål kunne generere svært ulike oppfatninger av en hendelse, det vil kunne lede de besøkende i både den ene og den andre retningen, noe som på ingen måte samsvarer med en ryddig fremstilling. Men spørsmålstegn skaper engasjement. Det åpner for at den besøkende kan sortere og

---

²³⁸ MHC, kap. 37a, L'Exili, kap. 37b, La repressió política, kap. 37c, La repressió econòmica i social, kap. 37d, La repressió cultural & kap. 37e, La resistència.

²³⁹ Sant 2015: 354.

organisere inntrykkene, og reflektere over egne følelser rundt opplevelsene. I utstillingens siste kapittel, Catalunya.cat, stilles det spørsmål i den innledende teksten:

"... Però, gaudim dels mateixos drets? Tenim les mateixos oportunitats? Estem més satisfets? // "... men nyter vi de samme rettighetene? Har vi de samme mulighetene? Er vi mer fornøyde?"²⁴⁰

Jeg vil hevde at omstendighetene rundt tilsier at MHC ikke tar denne vendingen for at den besøkende nødvendigvis skal tenke fritt, men at det åpner for å etablere offerrollen hos den besøkende på et mer personlig plan. For det første ser man konturene av en offerrolle i *hva* det spørres om; rettigheter, muligheter og tilfredshet. For de fleste kunne svaret likevel vært ja, som nei. Til det vil jeg argumentere med at spørsmålene stilles rett etter en kort oppsummering av alt Catalonia har oppnådd mellom 1980 og 2007 og at spørsmålene i tillegg er formulert med et "men" foran. Dette skaper, for noen, og forsterker, for andre, en kritisk holdning både når spørsmålene leses og ved videre lesing av kapittelet. Spørsmålene leder vedkommende til å tenke på en form for urettferdighet eller offer. For det andre er dette første gang det stilles spørsmål i løpet av utstillingen. Som nevnt er det akkurat blitt oppsummert hva Catalonia har oppnådd mellom 1980 og 2007 og i tillegg kan det forventes at den besøkende også henter frem flere av inntrykkene vedkommende har gjort seg i løpet av utstillingen. På den måten er det også skapt et bevisst forhold mellom fortid, nåtid og fremtid hos den besøkende med tanke på offerrollen, noe som gjør at det kjennes mer aktuelt ut for den enkelte personlig. Det bør nevnes at de ulike installasjonene som presenteres i utstillingen også åpner for diskusjon til en viss grad, da de ikke har en informasjonsplakat tilhørende seg. Det er da likevel mer nærliggende å snakke om at installasjonene i større grad fungerer som repetisjonselementer fremfor å være reflekterende.

Fra begynnelsen av 2000-tallet har det utviklet seg en mer kritisk fagretning innen historie som ser det som museers oppgave å skape debatt og vise frem kontroversielle spørsmål.²⁴¹ Dette sammenfaller i tid med opprinnelsen til kapittelet catalunya.cat og kan forklare hvorfor denne delen av utstillingen skiller seg såpass ut fra resten av utstillingen.

5.6 Oppsummering

Offerrollen er ikke gjennomgående for utstillingen og heller ikke eksplisitt synlig i de tre kapitlene, men den er i aller høyeste grad tilstede

---

²⁴⁰ MHC, kap. catalunya.cat., Un retrat de la Catalunya contemporània, 1980-2007.

²⁴¹ Stugu 2010: 136.

Gjennom utstillingen blir Catalonia eller katalanserne aldri omtalt som et offer. Likevel går vi derfra med følelsen av at de er det. Som nevnt innledningsvis har dette bakgrunn i at de er en nasjon i en stat, og det er ikke til å unngå at det vil være interessekonflikter på enkelte områder. Likevel vil en del av følelsen også skyldes fremstillingsmåten MHC har på blant annet de tre fortellingene over. Som jeg også har beskrevet er ikke dette nødvendigvis en fremstilling alle historikere er enige om. Jeg vil derfor også hevde at det faktisk foregår en bevisst bruk av slike virkemidler.

6.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg pekt på at MHC er en statlig institusjon. Dette kommer til syne gjennom vedtektene, som tydeliggjør et mål om å fremme katalansk identitet og historie, og dermed også i utstillingens innhold som bærer preg av en nasjonalpolitisk agenda. Museet får med dette en statsoppdragende rolle. Analysen viser blant annet at den katalanske egenarten har fått viet stor plass i utstillingen. Denne egenarten kommer til syne gjennom blant annet fortellingene om de katalanske nasjonalsymbolene; flagget, nasjonalsangen og nasjonaldagen, det katalanske språket og en inkluderende atferd. Dette er elementer som skiller det katalanske folket fra resten av den iberiske halvøya, og man ser tydelig det nasjonalpolitiske budskapet om retten til økt autonomi eller selvstendighet. Oppgaven peker også på museets kommunikasjon med de besøkende som i svært stor grad er basert på overføring av informasjon. Dette vil også være med på å bygge opp under statsoppdragelsen fordi man som besøkende ikke gis mulighet til å tenke og reflektere underveis. Utstillingen gjør det for dem. I tillegg til det statlige forholdet, vedtektene og den nasjonalpolitiske vinklingen peker oppgaven også på hvordan læring, forskning og underholdning må ivaretas gjennom hele utstillingen. Dette ser vi ved MHC at går på bekostning av utvalget, der enkelte aspekter ikke blir tatt opp, mens andre ikke blir tatt opp. Dette er ikke feilopplysning, men slik prioritering vil gi en mangelfull innsikt i historien for den besøkende. Dette er elementer av historiebruk som tydelig er med på å konstruere kollektiv identitet og historiebevissthet.

Opgaven medvirker til å øke refleksjonen rundt hvilken betydning instrumentell historiebruk kan ha i formidlingen av historie. Slik kunnskap vil bidra til at man er bedre rustet til å kritisk vurdere sin egen læring av den historien som presenteres ved museer. Dette er til fordel for historielærere som skal bruke museet i sin undervisning og elevene som lærer der. Dette er en generell lærdom som også enkelt kan overføres til andre historiebruksområder.

Analysen har vist at formidlingen av historisk kontinuitet er med på konstruksjon av kollektiv identitet og historiebevissthet. Dette kommer frem både i den kronologiske fortellingen, som begynner i eldre steinalder og avslutter i 2007, og ved hjelp av gjennomgående temaer som språk, migrasjon og undertrykkelse. Kontinuitet i en historiefortelling gjør at den besøkende ikke får mulighet til å fylle inn tomrom selv. Dette kan ses i forlengelsen av museets politiske rolle og som statsoppdrager. De ulike temaenes kontinuitet forsterker også hverandre. For eksempel er offerrollen, samtidig som den trekker

frem undertrykkelse av det katalanske språket, med på å understreke språkets kontinuitet ved at det overlever mot alle odds.

Tilslutt mener jeg at det vil være av interesse å gjennomføre en spørreundersøkelse blant de besøkende ved MHC med hovedmål å bekrefte eller avkrefte en sammenheng mellom resultatene fra denne studien og hvilken oppfatning av historien de besøkende satt igjen med etter besøket. Det ville også vært interessant å gjennomføre denne studien ved andre nasjonalhistoriske museum i Spania for å kunne peke på eventuelle likheter og forskjeller i gjennomføringen av utstillingene og det nasjonalpolitiske perspektivet.

Bibliografi

Litteratur

Adas, Michael: *Machines as the Measure of Men: Science, Technology, and Ideologies of Western Dominance*, New York 1989

Anderson, Benedict: *Forestilte fellesskap*, Oslo 1996

Bakken, Jonas: *Retorikk i Skolen*, Oslo 2014

Baycroft, Timothy: *Nationalism in Europe, 1789-1945*, Cambridge 1998

Bektas, Yakup & Sherman, Roger: "A Bold New Enterprise: The Istanbul Museum of the History of Science and Technology in Islam" vol 54 (3) i *Technology and science*, Baltimore 2013

Bibelen: 1. Mosebok, 10-11

Breuilly, John: *The formation of the first german nation state, 1800-1871*, Basingstoke 1996

Butler, Elizabeth Breese, Alexander, Jeffrey C. & Eyerman, Ron: *Narrating Trauma: On the Impact of Collective Suffering*, Boulder 2011

Clua i Fainé: "Identidad y política en Cataluña: el auge del independentismo en el nacionalismo catalán actual" nr. 19 (2) i *Quaderns-e de l'Institut Català d'Antropologia*, Barcelona 2014

Columnas, Florian: *Sociolinguistics - The Study of Speakers' choices*, New York 2013

Connor, Walker: *Ethnonationalism. The quest for understanding*, Princeton 1994

Edgerton, David: *The Shock of the Old: Technology and Global History since 1900*, London 2006

Eriksen, Thomas Hylland: "Det nære og mytiske". K. Sprauten (red.), *Sted, tilhørighet og historisk forskning. Lokalhistoriens form og funksjon i det 21. århundre (13-24)*, Oslo 2008

Fabra, Pompeu: *Diccionari general de la Llengua Catalana*, Barcelona 1977

Florén, Anders & Ågren, Henrik: *Historiska undersökningar*, Lund 2006

Geary, Patrick J.: *The Myth of Nations. The Medieval Origins of Europe*, Princeton 2002

Gellner, Ernst: *Thought and change*, London 1964

Gillen, Jamie: "Tourism and nation building at the War Remnants Museum i Ho Chi Minh city Vietnam" i *Annals of the Association of American Geographers*, 2014

Guibernau, Montserrat: "Nationalism and Intellectuals in Nations without States: the Catalan Case" vol. 48 i *Political Studies*, Oxford 2000

- Hjulstad, Håvard & Sødal, Lars: *Bokmålsordliste*, Oslo 2006
- Hobsbawm, Eric: *Nations and Nationalism since 1780. Programme, myth, reality*, Cambridge 1992
- Hooper-Greenhill, Eilean: *Museums and education*, London 2007
- Karlsson, Klas-Göran & Zander, Ulf: *Historien är nu*, Lund 2009
- Kjeldstadli, Knut: *Fortida er ikke hva den en gang var*, Oslo 2010
- Kvande, Lise & Naastad, Nils: *Hva skal vi med historie? Historiedidaktikk i teori og praksis*, Oslo 2013
- Kvernbekk, Tone & Frimannsson, Gudmundur H.: "Narrative: a brief introduction" vol. 57 (6) i *Scandinavian Journal of educational Research*, 2013
- Lien, Sigrid & Nielssen, Hilde Wallem: *Museumsforteljingar, vi og dei andre i kulturhistorisk museum*, Oslo 2016
- Lund, Erik: "Historiebevissthet og historisk tenking som operative begreper i dansk og engelsk historiedidaktikk". S. Ahonen, M. Paulsen, O.S. Stugu, M. Thorkelsson & U. Zander (red.), *Hvor går historiedidaktikken* (101-116), Trondheim 2004
- MacDonald, Sharon: *Memorylands*, London 2013
- McRoberts, Kenneth: *Catalonia - nation building without a state*, Oxford 2001
- Maurstad, Anita & Hauan, Marit Anne: *Museologi på norsk: universitetes museenes gjøren*, Trondheim 2012
- Nietzsche, Friedrich; oversettelse og introduksjon av A.W. Johansson: *Om historiens nytta och unytta*, Stockholm 1998
- Nordgren, Kenneth: "11. september och historiemedvetande - ungdomar med bakgrund i Mellanöstern om terroristattackerne i USA 11/9 2001". S. Ahonen, M. Paulsen, O.S. Stugu, M. Thorkelsson & U. Zander (red.), *Hvor går historiedidaktikken* (101-116), Trondheim 2004
- Norsk etymologisk ordbok, "nasjon", Oslo 2013
- Nymark, Johannes: *Draumen om Catalonia*, Oslo 2015
- Orwell, George: *Hyllest til Katalonia*, Oslo 1975
- Rüsen, Jörn: *Historiy: narration, interpretation, orientation*, New York 2005
- Ryymän, Teemu: *Historie og politikk*, Oslo 2017
- Thorhauge, Sally & Larsen, Ane Hejlskov: *"Museumsgrundbogen"*, Århus 2008

- Tucker, Erica L.: i *"The Oxford handbook of qualitative studies"*, Oxford 2015
- Sant, Edda: "How do Catalan Students Narrate the History of Catalonia when they finish Primary Education?" vol. 50 (2/3) i *Journal of Education*, Manchester 2015
- Smith, Anthony D.: *Nationalism*, Cambridge 2010
- Strandgaard, Ole: *Museumsbogen*, Høbjerg 2010
- Stugu, Ola Svein: *Historie i bruk*, Oslo 2010
- Svennevig, Jan: *Språklig Samhandling, Innføring i Kommunikasjonsteori og Diskursanalyse*, Oslo 2009
- Sørensen, Øystein: *Jakten på det norske*, Oslo 2007
- Vaca de Osma, José Antonio: *Los catalanes - en la historia de España*, Madrid 1996
- Vilar, Pierre: *Cataluña en la España moderna* (vol. 1), Barcelona 1987
- Vilar, Pierre: *La Breve Historia de Cataluña*, Bellaterra 2011
- Watson, Sheila: *Museums and their communities*, London 2007
- Witcomb, Andrea: "Testimony, memory and art at the jewish Holocaust Museum, Melbourne, Australia". V. Golding & W. Modest, *Museums and communities - curators, collections and collaboration* (260-274), London 2013

Nettsteder

- Aranda José Luis, Álvaro de la Rúa & Laura Díaz. 2017, 10. oktober, "El nacionalismo catalán explicado en cuatro minutos" [videoklipp] med José Álvarez Junco. *El País*. Hentet fra <https://elpais.com/elpais/2017/10/09/videos/1507575236_214157.html>, sist aksessert 04.04.18 kl 19:05
- Bertelsen, Ingvald. 2015, 25. september. "Kampen om et museum i Gdansk". *Museumsnytt*. Hentet fra <<https://museumsnytt.no/kampen-museum-gdansk/>>, sist aksessert 11.05.18 kl 22:21
- European Commission. "Catalonia" hentet fra <<https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/catalonia>>, sist aksessert 17.04.18 kl 22:48
- Generalitat de Catalunya. "Els museus i les colleccions a Catalunya" nr. 10 i *Dades culturals*. Hentet fra <<http://dadesculturals.gencat.cat/ca/detalls/publicacio/10-museus-i-coleccions-catalunya>> 2014

- Generalitat de Catalunya. Estatuto de autonomía 2006. Artículo 8. Hentet fra
<https://web.gencat.cat/es/generalitat/estatut/estatut2006/titol_preliminar/>
- Generalitat de Catalunya. "2016. Visitants (per ordre de nom del musu)" i *Estadístiques de públic de museus*, hentet fra
<http://cultura.gencat.cat/ca/departament/estructura_i_adreces/organismes/dgpc/temes/museus/Dades-de-museus-i-col_leccions/estadistiques_de_museus_70_pdf/>, sist aksessert 10.05.18
- Glomdalsmuseet. "Latjo Drom", hentet fra <<https://glomdalsmuseet.no/latjo-drom>> og
<<http://old.glomdalsmuseet.no/html/romani/latjo-drom/>>, sist aksessert 29.04.18 kl 22:31
- Institut d'Estadística de Catalunya. "Registered population", hentet fra
<<https://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=258&lang=en>>, sist aksessert 04.04.18 kl 20:33
- Institut d'Estadística de Catalunya. "Usos lingüísticos de la población. Por identificación lingüística y lenguas más frecuentes", hentet fra
<<https://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=803&lang=es>>, sist aksessert 15.04.18 kl 13:34
- International Organisation of Migration. "Global migration trends 2015, factsheet" i *IOM's global migration data analysis centre GMDAC*. Hentet fra
<<http://gmdac.iom.int/global-migration-trends-factsheet>>, Berlin 2015
- La Moncloa. La constitución española de 1978. Artículo 2, "Unidad de la Nación y derecho a la autonomía" i Título Preliminar. Hentet fra
<http://www.lamoncloa.gob.es/espana/leyfundamental/Paginas/titulo_preliminar.aspx>
- La Moncloa. La constitución española de 1978. Artículo 155 i Título VIII, capítulo III "De la organización territorial del Estado". Hentet fra
<http://www.lamoncloa.gob.es/espana/leyfundamental/Paginas/titulo_octavo.aspx>
- Museu d'Historia de Catalunya. [forsiden] hentet fra <www.mhcat.cat>, sist aksessert 11.05.18
- Museu d'Historia de Catalunya. "Missió del museu", hentet fra
<<http://www.mhcat.cat/content/view/full/73>> sist aksessert 10.05.18.
- Museu d'Historia de Catalunya. "Precentació", hentet fra
<<http://www.mhcat.cat/content/view/full/11076>> sist aksessert 10.05.18.
- Real Academia Española. "Historia" hentet fra <<http://www.rae.es/la-institucion/historia>>, aksessert 14.04.18 kl 17:00

Rojo, José Andrés. 2016, 6. april. "España es un invento. Y Cataluña también". *El País*. Hentet fra <https://elpais.com/cultura/2016/04/06/actualidad/1459969980_828192.html>, sist aksessert 04.04.18 kl 18:50

Ser, Guiomar del. "Los rostros del procés". *El País*. Hentet fra <<https://elpais.com/especiales/2017/referendum-independencia-cataluna/quien-es-quien/>>, sist aksessert 13.05.18 kl 15:13

Solvang, Tiril Mettesdatter. 2017, 2. oktober. "Presidenten kan ikke hevde dette er en legitim folkeavstemning". *NRK*. Hentet fra <<https://www.nrk.no/urix/statsviter-espen-barth-eide-mener-ikke-den-katalanske-folkeavstemningen-en-legitim-1.13714620>>, sist aksessert 11.05.18 kl 18:43

Somatemps. "Mitològiques: "La leyenda del origen de la bandera catalana". Hentet fra <<https://somatemps.me/2014/07/02/mitologiques-la-leyenda-del-origen-de-la-bandera-catalana/>>, sist aksessert 15.05.18 kl 01:40

The International Council of Museums. "Vedtekter", hentet fra <<http://norskicom.no/hva-er-icom/vedtekter/>>, sist aksessert 11.05.18 kl 13:44

Utdanningsdirektoratet. "Læreplan i historie - fellesfag i studieforberevende utdanningsprogram (HIS1-02)", hentet fra <<https://www.udir.no/kl06/HIS1-02/Hele/Kompetansemaal/etter-vg3-studieforberevende-utdanningsprogram>>, sist aksessert 23.03.18